

ARGUMENTUM

news opinion analysis

Marrëdhëniet Shqipëri-Kinë
**NJË RRUGËTIM 75-VJEÇAR
DREJT SË ARDHMES**

“MARRËDHËNIET SHQIPËRI-KINË: NJË RRUGËTIM 75-VJEÇAR DREJT SË ARDHMES”

Ky Edicion Special synon të ofrojë analiza, intervista dhe reportazhe mbi arritjet, sfidat dhe perspektivat e ardhshme të marrëdhënieve diplomatike midis Shqipërisë dhe Kinës, një histori që përfshin një rrugëtim të pasur miqësie.

Nga fillimet e saj në vitin 1949, kur dy vendet ndanin ideologji të ngjashme, deri në transformimin e tanishëm në partnerë në fushën ekonomike, kulturore dhe politike, kjo marrëdhënie ka evoluar duke reflektuar ndryshimet në skenën ndërkombëtare.

Marrëdhëniet Shqipëri-Kinë kanë potencialin për të kontribuar në stabilitetin dhe zhvillimin ekonomik të rajonit. Rritja e bashkëpunimit kulturor dhe edukativ gjithashtu do të ndihmojë në forcuar lidhjet mes popujve, duke krijuar një ambient më të favorshëm për marrëdhënie të mëtejshme.

Në këtë edicion special do të shqyrtojmë

gjithashtu rolin stabilizues të Kinës për vitin 2024 në arenën ndërkombëtare, duke theksuar rëndësinë e këtij bashkëpunimi në një kontekst global në ndryshim.

Viti 2024 është një vit i rëndësishëm gjithashtu për Kinën, pasi shënohet 75 vjetori i themelimit të Republikës Popullore të Kinës. Ky është një moment kyç në historinë moderne të Kinës, pasi shënoi fillimin e një periudhe të re në zhvillimin politik, ekonomik dhe shoqëror të vendit.

Ky vit ka sjellë një sërë angazhimesh në fushat ekonomike, politike dhe diplomatike, sidomos në kontekstin e zhvillimeve të rëndësishme gjeopolitike. Kina është pozicionuar jo vetëm si një superfuqi ekonomike, por gjithashtu si një aktor kyç në skenën globale, duke promovuar një vizion të një shoqërie me fate të përbashkëta. Multikulturalizmi, paqja dhe bashkëpunimi janë konceptet që karakterizojnë diplomacinë kineze gjatë këtij viti.

© 2024 Argumentum

Përmbajtja

EDITORIAL

75 vjet miqësi (1949-2024). Vështrim i përgjithshëm i marrëdhënieve Shqipëri-Kinë **03**

JO VETEM LAJM

Përvjetori i 75-të i Themelimit të Republikës Popullore të Kinës dhe Vendosi së Marrëdhënieve Diplomate me Shqipërinë/ Ambasadorja Sh.S.Znj. PANG Chunxue: Një e ardhme e ndritur e bashkëpunimit! **07**

INTERVISTA

Marrëdhëniet Kinë-Shqipëri në optikën e historianit Dr. Ylber Marku. **09**

OP/ED

Kina dhe Shqipëria, një histori unike marrëdhëniesh midis tyre, perspektiva! Nga Enver BYTYÇI **12**

OP/ED

Shqipëri - Kinë, bashkëpunim në rritje dhe tregje të reja eksplorimi në shkëmbimet tregtare. Nga Etleva XHAJANKA **15**

REPORTAZH

"Kina në sytë e studentëve shqiptarë: Një rrëfim i dy kohëve" **19**

FOKUS

75 Vjetori i Themelimit të Republikës Popullore të Kinës/ Xi Jinping: Kina, Fuqi Ekonomike dhe Udhëheqëse e Diplomacisë Botërore **26**

OP/ED

-Politika e Jashtme e Kinës në vitin 2024: një strategji e bashkëpunimit global dhe diplomacisë proaktive. Nga Dr. Marsela MUSABELLIU
-Kontributi i Kinës për ruajtjen e paqes dhe garantimin e stabilitetit ekonomik global. Nga Redion LULI

-Roli i Kinës në paqen globale dhe ndërtimi i një komuniteti me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin. Nga Marjana DODA **32**

75 VJET (1949-2024) MIQËSI

Vështrim i përgjithshëm i marrëdhënieve Shqipëri-Kinë

Shqipëria dhe Kina, edhe pse të largëta gjeografikisht dhe kulturash të dallueshme, kanë ruajtur një marrëdhënie historike të rëndësishme që ka evoluar gjatë disa dekadave. Lidhjet e tyre diplomatike, ekonomike dhe politike kanë pësuar luhajtje për shkak të ndryshimit të konteksteve gjeopolitike, veçanërisht gjatë shekullit të 20-të dhe deri në ditët e sotme.

75 vjet miqësi mes Shqipërisë dhe Kinës janë shenjë e një historie të gjatë të bashkëpunimit, me ndryshime dhe periudha të ndryshme, por gjithmonë të lidhura me një angazhim të përhershëm për zhvillimin e marrëdhënieve dhe miqësisë ndërkombëtare. 75 vjetori i marrëdhënieve midis Shqipërisë dhe

Kinës është një moment i rëndësishëm, që thekson historinë e bashkëpunimit dhe miqësisë mes këtyre dy vendeve. Këto marrëdhënie kanë evoluar gjatë dekadave, duke kaluar nga një fokus ideologjik në një bashkëpunim ekonomik, kulturor dhe politik.

Retrospektiva e diplomacisë kino-shqiptare është një temë

e pasur dhe interesante, që përfshin shumë ngjarje dhe zhvillime gjatë historisë. Marrëdhëniet mes Kinës dhe Shqipërisë kanë kaluar përmes fazash të ndryshme, duke reflektuar ndryshimet politike dhe sociale në të dy vendet. Ky përvjetor është një mundësi për të reflektuar mbi arritjet dhe sfidat e bashkëpunimit, si dhe për

të diskutuar mundësitë për të ardhmen, në një botë në ndryshim të shpejtë.

Fillimi i Marrëdhënieve

Diplomatike Shqipëri-Kinë Marrëdhëniet diplomatike mes Shqipërisë dhe Kinës u ngritën në vitin 1949, pak kohë pas shpalljes së Republikës Popullore të Kinës. Ky hap erdhi pas një periudhe të gjatë të përpjekjeve të Shqipërisë për të afirmuar pozitat e saj në botën komuniste dhe për të krijuar aleanca me shtetet e tjera socialiste.

Gjatë viteve të para të marrëdhënieve, Shqipëria dhe Kina zhvilluan bashkëpunim të ngushtë në fusha të ndryshme, duke përfshirë ndihmën ekonomike dhe teknike, veçanërisht në sektorët e industrisë dhe bujqësisë. Kina ofroi asistentë dhe investime për projektet e zhvillimit në Shqipëri, duke ndihmuar në ndërtimin e infrastrukturës dhe ngritjen e industri të ndryshme. Gjithashtu, Shqipëria u përfshi në një seri

marrëveshesh dhe kontratash ekonomike me Kinën, duke e pasuruar këtë bashkëpunim me shkëmbime kulturore dhe akademike.

Ndryshimet e Pasluftës dhe Shkëputja e Marrëdhënieve

Marrëdhëniet mes Shqipërisë dhe Kinës u shpërbënë pas vitit 1978, kur Shqipëria ndërmoi një politikë të jashtme të ndryshuar nën udhëheqjen e Enver Hoxhës, duke u larguar nga Kina dhe duke u orientuar më shumë drejt Bashkimit Sovjetik. Megjithatë, pas ndryshimit të sistemit politik në Shqipëri dhe fillimit të periudhës së demokracisë, marrëdhëniet mes dy vendeve filluan të rimerren dhe të zhvillohen me ritme të reja.

Përçarja me Bashkimin Sovjetik dhe Përforcimi i Marrëdhënieve (1961-1978)

Kryeministri Çu En Lai takohet me përfaqësues kinezë që ndihmojnë në projektet e bashkëpunimit në Shqipëri, vitet 60' të shekullit të kaluar

Një nga momentet kyçe në marrëdhëniet Shqipëri-Kinë ishte përçarja e Partisë Komuniste të Bashkimit Sovjetik nga ajo e Shqipërisë në vitin 1961, pas ndodhjes së krizës së Kubës dhe pas ndryshimeve të politikës sovjetike nën udhëheqjen e Nikita Khrushchevit. Shqipëria, nën Hoxhën, i qëndroi besnike linjës maoiste dhe u afrua edhe më shumë me Kinën, duke e konsideruar këtë të fundit si model për zhvillim dhe si mbështetje kundër dominimit sovjetik.

Në këtë periudhë, Kina ndihmoi Shqipërinë jo vetëm me ndihma financiare dhe teknike, por edhe me dërgimin e ekspertëve dhe punëtorëve, si dhe me ndihma për zhvillimin e industrisë dhe bujqësisë. Gjatë viteve '70, Shqipëria ishte një nga aleatët më të ngushtë të Kinës në Europë.

Shpërthimi i Izolimit dhe Fundi i Miqësisë (1978-1991)

Në vitin 1978, marrëdhëniet midis Shqipërisë dhe Kinës filluan të përkeqësohen për shkak të ndryshimeve të politikave të brendshme dhe të jashtme të dy vendeve. Kina kaloi në një periudhë të hapjes dhe reformave. Shqipëria, nga ana tjetër, mbeti e ngulitur në një izolim të thellë, duke e refuzuar çdo lloj reforme dhe duke vazhduar me një politikë konservatore të izoluar. Kjo periudhë solli një përkeqësim të marrëdhënieve dhe, pas vitit 1978, miqësia ndërmjet dy vendeve ka rënë ndjeshëm.

Rikthimi i Lidhjeve Diplomatike dhe Bashkëpunimi i Ri (1991-2024)

Pas rënies së komunizmit në Shqipëri dhe kalimit në një sistem demokratik, marrëdhëniet diplomatike u rivendosën në vitin 1991. Megjithatë, periudha e parë pas ndryshimeve të regjimit ishte e ngadalshme dhe e ftohtë, pasi Shqipëria përqendrohej më shumë në integrimin në Bashkimin European dhe NATO, ndërsa Kina u angazhua në modernizimin ekonomik dhe të hapur ndaj tregut global.

Në vitet e fundit, marrëdhëniet Shqipëri-Kinë janë përmirësuar dhe janë fokusuar në bashkëpunimin ekonomik. Kina ka investuar në sektorë të ndryshëm në Shqipëri, duke përfshirë energjinë, infrastrukturën dhe turizmin. Ka pasur gjithashtu një rritje të shkëmbimeve kulturore dhe arsimore, me Shqipërinë që ka përfituar nga ndihma kineze në formën e burseve studimore dhe mundësive për të rinjtë shqiptarë për t'u arsimuar në Kinë. Marrëdhëniet midis Shqipërisë dhe Kinës janë

Presidenti kinez Hu Jintao takohet me kryeministrin shqiptar Sali Berisha, Pekin, 2009/Xinhua

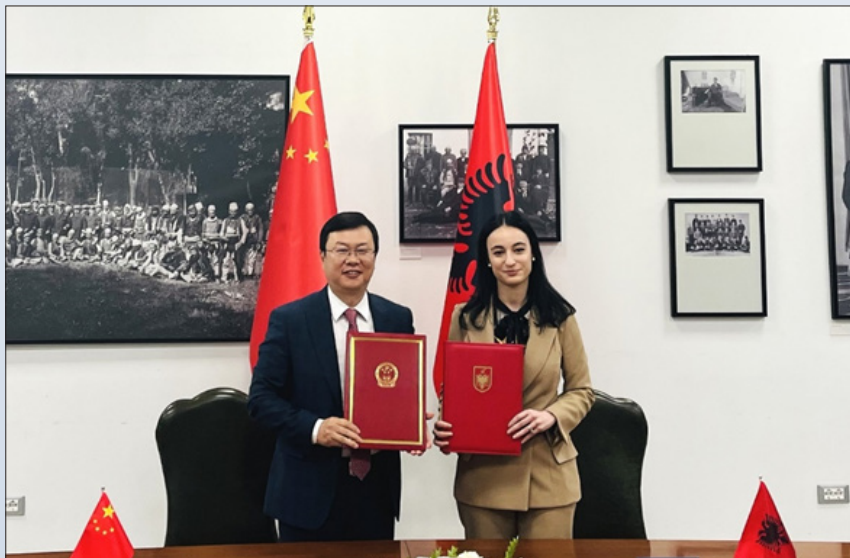
në një fazë të re dhe shumë përmbajtësore, përfshirë rritjen e marrëdhënieve ekonomike dhe tregtare. Shqipëria ka shfaqur interes për të rritur importet dhe eksportet e saj me Kinën, veçanërisht në fushën e energjisë, infrastrukturës dhe turizmit.

Në nivel diplomatik, Shqipëria ka mbështetur politikën e njohjes së Kinës si një fuqi globale dhe ka shpërndarë qëndrime të njëjta për disa çështje ndërkombëtare, siç është çështja e Tajvanit dhe konflikti në Detin e Kinës Jugore.

”
Në vitet e fundit, marrëdhëniet Shqipëri-Kinë janë përmirësuar dhe janë fokusuar në bashkëpunimin ekonomik. Kina ka investuar në sektorë të ndryshëm në Shqipëri, duke përfshirë energjinë, infrastrukturën dhe turizmin. Ka pasur gjithashtu një rritje të shkëmbimeve kulturore dhe arsimore, me Shqipërinë që ka përfituar nga ndihma kineze në formën e burseve studimore dhe mundësive për të rinjtë shqiptarë për t'u arsimuar në Kinë.

Përvjetori i 75-të dhe Bashkëpunimi i Sotëm

Duke hyrë në vitin 2024, marrëdhëniet mes Shqipërisë dhe Kinës janë më të forta dhe të diversifikuara. Pavarësisht ndryshimeve të mëdha politike dhe ekonomike në të dyja shtetet, Kina dhe Shqipëria kanë arritur një nivel të lartë bashkëpunimi në shumë fusha, përfshirë tregtinë, investimet, edukimin dhe turizmin. Kina është një partner i rëndësishëm tregtar për Shqipërinë, me rritje të ndjeshme të shkëmbimeve ekonomike në vitet e fundit. Projekti i njohur i "Një Brez, Një Rrugë", ka kontribuar në zhvillimin e infrastrukturës në Shqipëri, duke mundësuar investime në sektorë të tjerë si transporti dhe energjia. Për më tepër, Kina ka mbështetur Shqipërinë në platformat ndërkombëtare, duke u shfaqur si një partner i besueshëm në diplomacinë globale. Në fushën kulturore, ka pasur gjithashtu një rritje të shkëmbimeve mes dy vendeve. Pjesëmarrja e Shqipërisë në evente dhe aktivitete kulturore kineze, si dhe mundësitë e studimit të kulturës dhe gjuhës kineze, kanë kontribuar në ndihmën e ndërsjellë për njohjen dhe respektimin e traditave të ndryshme. Niveli i shkëmbimeve

Kina dhe Shqipëri nënshkruajnë marrëveshjen e heqjes reciproke të vizës, Tiranë, Janar 2023

Përvjetori i 75-të i themelimit të Republikës Popullore të Kinës është një mundësi për të festuar arritjet e mëdha të këtij shteti dhe për të reflektuar mbi marrëdhëniet që ka zhvilluar me shtetet e tjera, përfshirë Shqipërinë. Ndërsa bota po përballet me sfida të reja globale, Kina dhe Shqipëria mund të vazhdojnë të shfrytëzojnë mundësitë e bashkëpunimit dhe të ndërtojnë një të ardhme më të mirë për popujt e tyre, duke e thelluar dhe zgjeruar marrëdhënien e tyre diplomatike dhe ekonomike për të përballuar sfidat e epokës moderne.

tregtare, përshebull, është ende relativisht i vogël krahasuar me mundësitë e potencialet. Pjesa më e madhe e investimeve kineze në Shqipëri ka qenë e orientuar në sektorët

e infrastrukturës dhe ndihmës teknike, por ka mundësi që bashkëpunimi të shtrihet edhe në sektorë të tjerë si teknologjia e lartë dhe kërkimi shkencor. Përvjetori i 75-të i themelimit të Republikës Popullore të Kinës është një mundësi për të festuar arritjet e mëdha të këtij shteti dhe për të reflektuar mbi marrëdhëniet që ka zhvilluar me shtetet e tjera, përfshirë Shqipërinë. Ndërsa bota po përballet me sfida të reja globale, Kina dhe Shqipëria mund të vazhdojnë të shfrytëzojnë mundësitë e bashkëpunimit dhe të ndërtojnë një të ardhme më të mirë për popujt e tyre, duke e thelluar dhe zgjeruar marrëdhënien e tyre diplomatike dhe ekonomike për të përballuar sfidat e epokës moderne.

PËRVJETORI I 75-TË I THEMELIT TË REPUBLIKËS POPULLORE TË KINËS DHE VENDOSJES SË MARRËDHËNIEVE DIPLOMATIKE ME SHQIPËRINË

Ambasadorja Sh.S.Znj. PANG Chunxue: Një e ardhme e ndritur e bashkëpunimit!

Përvjetori i 75-të i Theme- limit të Republikës Pop- ullore të Kinës dhe Ven- dos- jes së Marrëdhënieve Diplomatike me Shqipërinë është një ngjarje e rëndësishme që shënon një periudhë të gjatë të bashkëpunimit dhe miqësisë midis dy vendeve. Në këtë përv- jetor, Ambasadorja e Republikës Popullore të Kinës në Shqipëri, Sh.S.Znj. Pang Chunxue, ka theksuar rëndësinë e kësaj ngjarje dhe ka shprehur an- gazhimin për një të ardhme të ndritur të bashkëpunimit midis dy kombëve.

Duke folur për 75-vjetorin e themelimit të Republikës Pop- ullore të Kinës, znj. Ambasa- dore vlerësoi se gjatë këtyre 75

viteve, Kina ka bërë arritje të jashtëzakonshme nën udhëheq- jen e Partisë Komuniste, duke ndërtuar një shoqëri mesatar- isht të begatë dhe duke eliminu- ar varfërinë absolute. Ekonomia kineze është transformuar nga një vend i varfër në ekonominë e dytë më të madhe në botë, me një Prodhim të Brendshëm Bruto që arriti 126 trilion juanë në vitin 2023, një rritje e kon- siderueshme krahasuar me vitin 1949.

“Në vitet e fundit, Kina ka treguar një zhvillim të qën- drueshëm dhe ka dalë si lider në risitë teknologjike, përfshirë inteligjencën artificiale dhe en- ergjinë e rinovueshme. Ekono- mia e saj vazhdon të jetë e fortë dhe ka një potencial të madh

për të ardhmen. Festimi i sotëm simbolizon lidhjet e forta mes dy vendeve dhe aspiratat për një të ardhme të ndritur së bashku”, tha ajo.

Ambasadorja nënvizoi rëndësinë e Seancës së Tretë Plenare të Komitetit Qendror të 20-të të PKK-së, ku u mirat- uan strategjitë për avancimin e modernizimit të Kinës. Ajo për- mendoi mbi 300 reforma që janë planifikuar të realizohen deri në vitin 2029, duke përfshirë thellimin e reformave struk- turore, zgjerimin e hapjes dhe përmirësimin e bashkëpunimit ndërkombëtar, sidomos përmes Iniciativës “Një Brez, Një Rrugë”. Kina është e angazhuar për të sjellë mundësi të reja për vendet në mbarë botën, përf-

shirë Shqipërinë.

Ambasadorja vazhdoi duke theksuar se Kina është e angazhuar për një botë të paqes dhe zhvillimit. Ajo përmendi iniciativat globale të Kinës, si Iniciativa e Zhvillimit Global, Iniciativa e Sigurisë Globale dhe Iniciativa e Qytetërimit Global, të cilat synojnë të adresojnë sfidat e paqes dhe sigurisë botërore, si dhe të promovojnë një globalizëm më të barabartë dhe gjithëpërfshirës. Ajo theksoi se Kina do të vazhdojë të punojë me komunitetin ndërkombëtar për të ndërtuar një të ardhme të përbashkët për njerëzimin, duke kontribuar në zgjidhjen e sfidave globale.

Marrëdhëniet Kinë-Shqipëri:

Zonja Ambasadore në fjalën e saj u ndal më konkretisht të marrëdhëniet bilaterale Kinë-Shqipëri, ku ky vit shënon dhe 75-vjetorin e vendosjes së marrëdhënieve diplomatike.

Ajo kujtoi se Shqipëria ishte një nga vendet e para që njohu dhe vendosi marrëdhënie diplomatike me Kinën dhe luajti një rol të rëndësishëm në rivendosjen e vendit të Kinës në Kombet e Bashkuara.

“Ky vit shënon 75-vjetorin e vendosjes së marrëdhënieve diplomatike mes Kinës dhe Shqipërisë. Gjatë shekullit të kaluar, të dy vendet shkruan së bashku një kapitull miqësie, i cili mund të përshkruhet më së miri nga një poezi kineze: “Sado larg nga miqtë që jemi, porsì komshi të mirë i kemi”. Shqipëria ishte një nga vendet e para që njohu dhe vendosi marrëdhënie diplomatike me Kinën dhe ka dhënë një kontribut historik në rivendosjen e vendit të Kinës në Kombet e Bashkuara. Në vitet 1960 dhe 1970, Kina

dërgoi më shumë se 6000 ekspertë dhe asistoi në më shumë se 140 projekte në Shqipëri, duke ofruar mbështetje të jashtëzakonshme për zhvillimin ekonomik dhe social të Shqipërisë. Disa nga projektet janë ende në funksion edhe sot. Vitet e fundit, marrëdhëniet Kinë-Shqipëri kanë ruajtur një vrull të shpejtë zhvillimi. Liderët e dy shteteve kanë mbajtur komunikime të shpeshta. Korrikun e kaluar, SH.T.Z.Wu Hongbo, përfaqësuesi i posaçëm i Qeverisë Kineze për çështjet Evropiane, bëri një vizitë të suksesshme në Shqipëri dhe pati shkëmbime të thella mendimesh me Kryeministrin Edi Rama dhe Ministrin e Jashtëm Igli Hasani për marrëdhëniet dypalëshe. Konsultimi për lejen e hyrjes së mjaltit dhe produkteve të bulmetit shqiptar në Kinë ka përfunduar me sukses dhe eksporti i produkteve bujqësore të Shqipërisë

në Kinë vazhdon të rritet”, theksoi Znj. Chunxue.

“Ambasada Kineze në Shqipëri është e gatshme të punojë me të gjithë qarqet e Shqipërisë për të promovuar marrëdhëniet dypalëshe në të gjitha nivelet, për të lehtësuar shkëmbimin e përvojave në qeverisjen e shtetit dhe për të forcuar bashkëpunimin pragmatik në kuadrin e Iniciativës Brez dhe Rrugë dhe Mekanizmit të Bashkëpunimit Kinë-Vendet e Evropës Qendrore dhe Lindore. Ne do të inkurajojmë më shumë kompani kineze të investojnë dhe të operojnë në Shqipëri dhe do të lehtësojmë shkëmbimet mes popujve të dy vendeve dhe shkëmbimet kulturore, në mënyrë që të forcojmë marrëdhëniet midis Kinës dhe Shqipërisë si dhe miqësinë tradicionale mes dy popujve tanë në epokën e re”, tha Ambasadorja e Kinës në Shqipëri Znj. Pang Chunxue

MARRËDHËNIET KINË-SHQIPËRI NË OPTIKËN E HISTORIANIT DR. YLBER MARKU

“Kina si Motor i Zhvillimit Industrial në Shqipëri: Ndikimi i Bashkëpunimit Shkencor dhe Teknik”

Interviste me Dr. Ylber Marku, historian i Luftës së Ftohtë me interesa kërkimore në Luftën e Ftohtë Globale, Marrëdhëniet me Shqiptarët e Kinës, Historinë Botërore, Historinë e Evropës Lindore dhe Evropës Moderne, Jugun Global në vitet gjashtëdhjetë dhe të kaluarën komuniste të Shqipërisë.

Marrëdhëniet Shqipëri-Kinë janë një kapitull i rëndësishëm në historinë e Luftës së Ftohtë dhe vazhdojnë të mbajnë një potencial të konsiderueshëm për të ardhmen, sidomos në sektorët ekonomik dhe shkencor. Pavarësisht ndryshimeve të mëdha politike dhe ideologjike, miqësia e dikurshme mund të shfrytëzohet për të ndihmuar zhvillimin e Shqipërisë në një botë gjithnjë e më të globalizuar dhe të lidhur me avancimet teknologjike dhe shkencore të Kinës.

Dr. Marku, i cili ka përfunduar doktoratën në histori në një universitet të Hong Kongut dhe ka pasur një karrierë akademike të

Dr. Ylber Marku

suksesshme në universitete kineze, përshkruan eksperiencën e tij si jashtëzakonisht pozitive. Ai thekson se sistemi arsimor në Kinë ka një angazhim të

theksuar për cilësinë dhe mobilitetin shoqëror, duke e bërë atë një mundësi të çmuar për kërkuesit akademikë. Po ashtu, ai vlerëson mbështetjen logjistike që universitetet kineze ofrojnë për staf akademik, duke i bërë ata të ndihen të mbështetur në çdo aspekt.

Marrëdhëniet midis Shqipërisë dhe Kinës gjatë Luftës së Ftohtë ishin të ndikuara nga një ideologji e përbashkët, që mbështetej në socializmin dhe komunizmin, si dhe nga nevoja për zhvillimin industrial. Shqipëria, e cila synonte të mbante një politikë të pavarur dhe të shmangte ndikimet e blloqeve të Luftës së Ftohtë (SHBA-ja dhe Bashkimi Sovjetik), i ktheu sytë nga Kina për mbështetje. Kina ofroi një ndihmë të konsiderueshme në formën e 133 projekteve industriale, që kishin një impakt të madh në zhvillimin e industrisë shqiptare.

Ndikimi kulturor dhe shkencor i marrëdhënieve Shqipëri-Kinë ishte më i kufizuar për shkak të distancës dhe mungesës së mundësive për shkëmbim të gjerë të informacionit. Megjithatë, Dr. Marku thekson bashkëpunimin teknik dhe shkencor në fushat e industrisë dhe shkencave ekzakte. Ky

Dr. Marku me studentet e tij në Hong Kong

bashkëpunim, i udhëhequr nga nevoja për ekspertizë teknike në sektorët industrialë, ndihmoi në ngritjen e një infrastrukture industriale të gjerë në Shqipëri. Përmes ndihmës së Kinës, Shqipëria u bë më e aftë të zhvillonte një industri të rëndësishme, megjithatë ndikimi kulturor nuk ishte aq i theksuar, duke pasur parasysh se periudha e shkëmbimeve mes dy vendeve ishte e limituar.

Dr. Marku shpreh optimizëm për mundësinë e zhvillimit të marrëdhënieve Shqipëri-Kinë në disa fusha, sidomos në tregti dhe energji të rinovueshme, ku Kina është lider botëror. Marrëdhëniet, sipas tij, mund të përfitojnë nga ekselencia e Kinës në kërkimin shkencor dhe aplikimin e inovacioneve teknike në sektorët e energjisë dhe teknologjisë. Megjithatë, ai thekson se perspektiva e marrëdhënieve është e lidhur ngushtësisht me pozicionin e Shqipërisë në kontekstin e politikës ndërkombëtare, sidomos në lidhje me Bashkimin Europian dhe ndikimet që ky bllok do të ketë mbi marrëdhëniet Shqipëri-Kinë.

Argumentum.al: Z. Marku, Ju jeni Doktor i shkencave në histori, me një doktoraturën të përfunduar në Kinë dhe përvojë në mësimdhënie në universitetet kineze. Si ka qenë kjo përvojë për ju si student dhe më pas si lektor në Kinë?

Dr. Ylber Marku: Eksperienca ime ka qenë shumë pozitive. Doktoraturën në Histori e kam bërë në një universitet publik në Hong Kong. Kultura e punës në Azi është shumë e ndryshme nga e jona, dhe në përgjithësi arsimimi atje shihet akoma

Xiamen, Kampusi Universitar-Kinë

Në Kinën kontinentale, ajo që quhet Mainland China, eksperiencia ime e punës ka qenë shumë e mirë. Në veçanti kjo gjatë postdoktoraturës sime në Xiamen. Një ishull i bukur me njerëz të mrekullueshëm dhe një universitet shumë prestigjioz në Kinë. Diçka shumë ndryshe nga Europa është se në Kinë kur rekrutohet stafi akademik, universiteti kujdeset edhe për aspekte të logjistikës dhe zhvendosjes pranë qytetit të vendit të punës.

si një mundësi për mobilitet shoqëror. Si e tillë, ajo mundësi merret shumë seriozisht. Në rastin tim doktorata ka qenë 3 vjet dhe përfshinte si kërkimet shkencore, botimet, por edhe mësimdhënien. Në Kinën kontinentale, ajo që quhet Mainland China, eksperiencia ime e punës ka qenë shumë e mirë.

Në veçanti kjo gjatë postdoktoraturës sime në Xiamen. Një ishull i bukur me njerëz të mrekullueshëm dhe një universitet shumë prestigjioz në Kinë. Diçka shumë ndryshe nga Europa është se në Kinë kur rekrutohet stafi akademik, universiteti kujdeset edhe për aspekte të logjistikës dhe zhvendosjes pranë qytetit të vendit të punës. Kështu universiteti im si në Xiamen, ashtu edhe në Hangzhou ku kam punuar si Lektor, është përkujdesur edhe për aspektet burokratike të lejes sime të qëndrimit, ashtu edhe për gjetjen e një akomodimi të përshtatshëm.

-Si e përshkruani evoluimin e marrëdhënieve midis Shqipërisë dhe Kinës gjatë Luftës së Ftohtë? Cilat ishin faktorët kryesorë që ndikonin në këto marrëdhënie?

Mendoj se kanë qenë tre shtyllat kryesore mbi të cilat ato marrëdhënie u ndërtuan. E para një ideologji e përbashkët e cila ishte boshti teorik rreth së cilës aleanca u ndërtua. E dyta ka qenë theksi i të dy vendeve në zhvillimin e industrisë, që në atë kohë shihej si mishërimi i progresit socialist. Dhe e treta,

e ndoshta më e rëndësishmja, ka qënë strategjia dhe përpjekja e Shqipërisë, dhe mbështetja e Kinës në këtë kuptim, për të ndërtuar një ekonomi e shoqëri të pavarur nga blloqet antagoste të kohës siç ishin Perëndimi i udhëhequr nga SHBA-ja, dhe Lindja e udhëhequr nga Bashkimi Sovjetik. Ndihamat e Kinës në atë kohë arritën ti japin Shqipërisë një hov zhvillimor industrial, sidomos nga fundi i viteve 1960-të deri në mesin e viteve 1970-të.

Kumtëse, Lingnan University Hong Kong

-Cili ishte ndikimi kulturor dhe shkencor i marrëdhënieve Shqipëri-Kinë? A ka pasur ndihma të veçanta në fushën e arsimit apo kulturës?

Ndikimi kulturor ka qënë i kufizuar për shkak edhe të largësisë. Mos te harrojmë se po flasim për një periudhë kur nuk kishte rrjete sociale, dhe ardhja në kontakt mes dy vendeve bëhej vetëm nëpërmjet kanaleve zyrtare në formën e delegacioneve apo shkëmbimeve të ndryshme mes dy vendeve. Megjithatë, ka patur një bashkëpunim të vazhdueshëm tekniko shkencor mes instituteve kërkimore shkencore të ngritura në Shqipëri dhe atyre në Kinë. Këto ishin kryesisht në fushat e shkencave ekzakte për të cilat kishte nevojë edhe për specialistë në kuadrin e ngritjes së një sërë veprash industriale. Në ngritjen e këtyre të fundit Kina ka kontribuar në mënyrë masive, me më shumë se 133 projekte të shtrira në të gjithë Shqipërinë.

-Cila është perspektiva juaj për bashkëpunimin e mundshëm midis Shqipërisë dhe Kinës në fushat si tregtia, kultura dhe arsimit?

Mendoj se në fusha të cak-

Pas viteve 1990 Shqipëria ka patur një valëzim në marrëdhëniet e saj me Kinën.

Domethënë, marrëdhëniet me Kinën herë kanë qënë të afërta, e herë më të distancuara. Perspektivën e shikoj ngushtësisht të lidhur me qasjen që Bashkimi Europian në tërësi do të ketë ndaj Kinës. Shqipëria, si një vend anëtar i NATO-s dhe vend kandidat për anëtarësim në Bashkimin Europian, nuk mund ti shmanget ndikimeve që kjo përkatësi në bllokun perëndimor imponon në marrëdhëniet e saj me Kinën.

tuara ka potencial të madh bashkëpunimi. Sidomos në atë të tregtisë, por edhe të shfrytëzimit të potencialit të energjive të rinovueshme, ku Kina sot është një lider botëror si në kërkimet shkencore e teknike, ashtu edhe në shkallën e aplikimit të këtyre inovacioneve teknike.

-Si e vlerësoni marrëdhëniet ndërmjet Kinës dhe Shqipërisë gjatë dekadave të fundit, sidomos pas viteve '90, dhe si e shihni perspektivën e këtyre marrëdhënieve pas 75-vjetorit të tyre?

Mendoj se pas viteve 1990 Shqipëria ka patur një valëzim në marrëdhëniet e saj me Kinën. Domethënë, marrëdhëniet me Kinën herë kanë qënë të afërta, e herë më të distancuara. Perspektivën e shikoj ngushtësisht të lidhur me qasjen që Bashkimi Europian në tërësi do të ketë ndaj Kinës. Shqipëria, si një vend anëtar i NATO-s dhe vend kandidat për anëtarësim në Bashkimin Europian, nuk mund ti shmanget ndikimeve që kjo përkatësi në bllokun perëndimor imponon në marrëdhëniet e saj me Kinën. Megjithatë, Shqipëria mund ta shfrytëzojë peshën e miqësisë së dikurshme me Kinën për të patur marrëdhënie të frytshme në shumë fusha në të cilat Kina është e angazhuar në nivel global, siç janë teknologjitë e reja në shfrytëzimin e burimeve minerale, tregtia, etj. Ndërkohë që edhe të ketë shkëmbime më të shumta mes të rinjve.

Kina dhe Shqipëria, një histori unike marrëdhëniesh midis tyre, perspektiva!

Prof. Dr. Enver BYTYÇI

Republika Popullore e Kinës dhe Shqipëria janë dy vende me një histori të veçantë e unike në marrëdhëniet e tyre. Ato u afruan pas shpalljes së Republikës Popullore të Kinës më 1 tetor 1949. Shqipëria ishte ndër vendet e para që e njohu Republikën Popullore të Kinës dhe me 23 nëntor 1949 ato vendosën marrëdhënie diplomatike midis tyre. Pas kësaj, vëmendja e të dy vendeve u rrit për njëri-tjetrin,

derisa Kina u bë partneri kryesor i Shqipërisë në kapërcyell të prishjes së marrëdhënieve me ish-Bashkimin Sovjetik në fund të viteve 1950 e deri në mesin e viteve 1970.

Kina dhe Shqipëria kundërshtuan së bashku politikat e ish-Bashkimit Sovjetik asokohe. Ky interes i fillimit u shndërrua në levë Arkimedi që Shqipëria të mbijetojë në kushtet e izolimit pas prishjes së marrëdhënieve me Bashkimin Sovjetik dhe vendet e tjera komuniste të Lindjes së Europës. Nga ana e saj Republika Popullore e Kinës u tregua shumë bujare për të ndihmuar zhvillimin ekonomik të Shqipërisë. Ajo ndihmën e saj ekonomike, ushtarake etj. nuk e përdori asnjëherë për të bërë presion ndaj lidershit të Shqipërisë, aq më pak për ndryshime të këtij lidershipi.

Nga 1960-1973 ishin vitet më intensive të marrëdhënieve shqiptaro-kineze. Gjatë kësaj periudhe Kina investoi në 430 vepra industriale e të ndërtimit në Shqipëri. Investimi kinez kapte shumën e miliarda dollarëve amerikanë, ndërkohë që vinte si ndihmë falas ose kredie të favorshme. Me ndihmën e qeverisë së Pekinit dhe specialistëve kinezë u ndërtuan dy hidrocentrale të fuqishëm, ai i Vaut të Dejës, i cili mori emrin kryetarit kinez, “Mao Ce Dun”, si dhe hidrocentrali i Fierzës. U ndërtuan gjithashtu Kombinati Metalurgjik i Elbasanit, Kombinati i tekstileve sërishmi me emrin “Mao Ce Dun” në Berat, Uzina e Përpunimit të thellë të naftës në Ballsh, Uzina e azotikut në Feir, fabrika e superfosfatit në Laç, disa fabrika pasurimi të kromit e bakrit e shumë vepra të tjera industriale.

Ndërsa në ushtri investimet kineze kapnin shumën e 11 miliard dollarëve amerikanë, shumë të cilën ma kishte konfirmuar gjatë një interviste në vitin 1991 sh-zv. Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të Ushtrisë Shqiptare, gjenerali Rrahman Perllaku. Bashkëpunimi me Kinën solli ndërtimin e fabrikave për prodhimin e armëve, ringritjen e flotës ajrore, detare etj. Kurse shkëmbimet në kulturë qenë unike. Grupet artistike të Shqipërisë, përfshirë Ansamblin e Këngëve dhe Valleve, shkuan shumë herë për të dhënë shfaqje në Kinë e grupet e

Kryetari i Shtetit i Kinës, Mao Ce Dun takohet me mysafirë shqiptarë, Pekin, Maj 1957/CMG

baletit, si dhe grupe të tjera artistike të Kinës erdhën vazhdimisht në Shqipëri. U bënë të njohur e të preferuar filmat kinezë të ne dhe filmat shqiptarë në Republikën Popullore të Kinës.

Ndërkohë delegacionet shtetërore e të të dy partive shkuan në Pekin e erdhën në Tiranë disa herë. Kryeministri Çu En Lai dhe zv. Kryeministri Li Si Nien vizituan shumë herë vendin tonë. Ndërsa kryeministri Mehmet Shehu,

zv. Kryeministrat Beqir Balluku e Adil Çarçani, ministra të tjerë si Abdyl Këllezi, Kiço Ngjela etj shkuan shumë herë për vizita zyrtare në Pekin dhe rajone të tjera të Kinës. Shkëmbimi i delegacioneve ishte i niveleve më të larta dhe aq i shpeshtë sa ndodhte që një delegacion të gjente ende në Pekin delegacionin e mëparshëm.

Republika Popullore e Kinës solli në Shqipëri thujtë pjesën më

të madhe të pajisjeve dhe lëndës së parë për industrinë shqiptare. Në jo pak raste ajo i porositi pajisjet në fabrika europiane për të ndërtuar objektet industrial tonat. Solli me mijëra specialist të munguar për ndërtimin e një industrie të tillë në vendin tonë.

Kryeministri kinez Çu En Lai takohet me veteran shqiptar/CMG

Kjo lidhje e miqësi e ngushtë e asaj kohe u përjetua publikisht edhe nga qytetarët shqiptarë. Por kur Kina filloi hapjen e saj drejt tregjeve perëndimore, sidomos tregut amerikan, Shqipëria e priti këtë jo vetëm me skepticizëm, por edhe me kritika. Në një letër dërguar kryetarit Mao dhe kryeministrit Cu En Lai ata e shprehnin këtë kritikë dhe „këshillonin“ që „Kina të mos afrohej me SHBA-të“! Udhëheqja kineze nuk reagoi. Ambasadorët e Kinës në Tiranë u përpoqën të shpjegojnë arsyet e këtij afrimi kino-amerikan dhe dhanë mesazhe se secili vend ndjek politikën e tij të pavarur. Por lidhja shqiptarë e shihte këtë lidhje nga pikëpamja ideologjike. Për këtë shkak në Tiranë u prit me nervozizëm vizita e presidentit Nixon në Pekin.

Prej këtij momenti në Shqipëri filloi goditja e atyre që quheshin „grupet armiqësore“. Në korrik të vitit 1978 udhëheqja shqiptare shpalli shkëputjen e të gjitha marrëdhënieve shtetërore e partiake me Republikën Popullore të Kinës.

Një delegacion shqiptar viziton fabrikë kineze/CMG

Inxhinierë kinezë dhe shqiptarë në një uzinë në Shqipëri/CMG

Kryeministri kinez Çu En Lai takohet me veteran shqiptar/CMG

Një vështrim i shpejtë i ngjarjeve dhe zhvillimeve në marrëdhëniet midis Shqipërisë e Kinës në periudhën e dy dekadave të shekullit të kaluar na bën të nxjerrim disa mësimet të vlefshme:

Së pari, duhet dalluar fakti se Kina, megjithëse e ndihmoi Shqipërinë aq shumë, nuk e kushtëzoi ndihmën e saj me lëshime politike, aq më pak me kufizimin e sovranitetit të saj, gjë që ndodhi hapur me vendet satelite të ish-Bashkimit Sovjetik. Kina ishte askoho 700-800 milion banorë e Shqipëria diku te 2.5 milion. Pavarësisht kësaj, udhëheqja kineze nuk tentoi që

në Shqipëri të vendoste ndonjë qeveri “kukëll” pro-Kinë. Por Shqipëria u përpoq të bëjë diçka në ndihmë të Kinës. Ajo ishte aktive e sponso e pranimit të Republikës Popullore të Kinës në OKB, që do të thoshte hyrje e saj edhe në Këshillin e Sigurimit.

Së dyti, Kina dhe Shqipëria gjatë periudhës së lidhjeve miqësore të kohës së komunizmit dhanë shembullin klasik sesi mund të bashkëpunojnë si partnerë të barabartë dy shtete jo të barabarta, madje ekstremisht jo të barabarta. Fakti që ishte shteti minor, Shqipëria, ajo që inicioi prishjen e marrëdhënies

me Kinën, dëshmon se sa hapësirë lirie kishte për shtetin më të vogël në marrëdhëniet e tij me një shtet gjigand, si Republika Popullore e Kinës. Kjo do të thotë se nuk mund të ketë komplekse në marrëdhëniet e sotme e të ardhshme Shqipëri-Kinë.

Së treti, Kina ka një bazë të fuqishme njohjeje bazuar në studime të gatshme për të thelluar bashkëpunimin me Shqipërinë. Grupet e specialistëve kinezë kanë lënë si trashëgimi projekte, harta, studime të shumta, të cilat shërbejnë si bazë e sigurive dhe garancive të bashkëpunimit të sotëm. Kjo trashëgimi e lehtëson marrëdhënien dypalëshe.

Së katërti, vihet re se në vendin tonë ka ende zyrtarë e administratorë, të cilët besojnë se bashkëpunimi midis Kinës dhe Shqipërisë në fushën ekonomike duhet të realizohet si në periudhën e para 60 viteve, bazuar në ndihma falas e kredi pa interesa. Por kushtet tashmë kanë ndryshuar në të dy vendet tona. Republika Popullore e Kinës dhe Shqipëria zhvillohen sipas modelit të ekonomisë së tregut dhe ligjet e zhvillimit të këtij modeli janë ato që garantojnë suksesin e bashkëpunimit dy palësh.

Së pesti, Shqipëria humb një mundësi dhe shans të spruvuar nëse marrëdhëniet e saj me Kinën i politizon. Kjo sepse Kina nuk përbën asnjë kërcënim për sovranitetin dhe modelin e qeverisjes në Shqipëri. Përkundrazi, bashkëpunimi i ngushtë shqiptaro-kinez krijon mundësi negociimi. Duhet pranuar se në kushtet e sotme është Shqipëria ajo që humb shumë më tepër nga mungesa e prezencës së investimeve kineze te ne.

Një delegacion shqiptar viziton fabrikë kineze/CMG

Shqipëri - Kinë, bashkëpunim në rritje dhe tregje të reja eksplorimi në shkëmbimet tregtare

Nga Etleva XHAJANKA

Traktori kinez për eksportimin në Shqipëri/VCG

Republika Popullore e Kinës, vendi me potencialin më të lartë ekonomik renditet ndër partnerët kryesorë tregtar me Shqipërinë. Gjatë viteve të fundit, Kina është zhvilluar në vendin me teknologjik dhe më prodhues bujqësor në botë. Vëllimi i përgjithshëm ekonomik është rritur nga 7.7 miliardë euro në vitin 1952, në 15 trilion euro në vitin 2022.

Vitet e fundit marrëdhëniet e Shqipëri- Kinë kanë shënuar një

intensifikim të marrëdhënieve ekonomike tregtare. Shqipëria ka qenë përfituese e disa projekteve nga qeveria kineze, edhe pse me ndihma modeste ato kanë qenë të rëndësishme dhe kanë luajtur një rol të rëndësishëm në sektorët ku janë adresuar si në shkollë, bujqësi apo strukturën digjitale.

Duhet theksuar se Kina është një nga vendet kryesore me të cilat

Shqipëria ka bashkëpunim për shkëmbimet tregtare si eksporte dhe importet. Bizneset shqiptare ndërkohë janë shumë të angazhuara dhe po shtojnë interesin për produktet kineze, sidomos tek ato që i përkasim artikujve elektronik, pajisje hidrosanitare që zënë gati 55% të volumit të përgjithshëm të importeve kineze në Shqipëri.

Referuar të dhënave të Drejtorisë së Përgjithshme të Doganave, sasia e importeve kineze përkthehet në 59 miliard lekë ndërsa eksportet shqiptare drejt Kinës kapin vlerën 37 milionë lekë. Kjo do të thotë se bashkëpunimi i bizneseve mes të dy vendeve Shqipëri-Kinë ka shumë potencial për tu zhvilluar ende më shumë në periudhën në vijim.

Nga ana tjetër angazhimi i qeverive dhe bizneseve për nxitjen e

Kopshti i Rrushit i Shqipërisë/Foto nga VCG

bashkëpunimit Shqipëri-Kinë ka zënë vend të rëndësishëm edhe në Unionin e Investimeve të Ballkanit Perëndimor, ku shënohen statistika të rëndësishme të këtij bashkëpunimi.

Duke i referuar të dhënave të fundit të shkëmbimeve tregtare Shqipëri - Kinë për vitin 2023, rezulton se ka pasur një rritje të ndjeshme jo vetëm me bazë vjetore por edhe me vitet e mëparshme. Treguesi në rritje i shkëmbimeve tregtare ka kapur shifrën e 1 miliardë eurove, kjo shifër i afrohet viteve 2003 apo 2005 të cilat janë vitet ku shënohen edhe treguesit më të lartë të shkëmbimeve tregtare mes dy vendeve.

Sipas Institutit të Statistikave INSTA, në vitin 2017, eksportet shqiptare drejt Kinës thuajse u dyfishuan.

Gjatë muajit janar 2017 eksportet arritën në vlerën e 601 milionë lekëve, ndërsa në janar të 2016-s vlera e eksporteve ishte 363 milionë lekë. Ndërsa importet, bëhet e ditur nga statistikat, llogariten 3.361 milionë lekë me një ulje të lehtë krahasuar me janarin e vitit 2016 kur u importuan 3.421 milionë lekë mallra.

Sipas të dhënave të Institutit të Statistikave 7.1 % e vëllimit tregtar në vitin 2016 u krye me Kinën. INSTAT bën të ditur gjithashtu se në 2016-ën importet nga Kina u rritën 8.8 % krahasuar me 2015-ën.

Në vlerë importet në vitin 2016 arritën në 50.652 milionë lekë, nga 46.567 milionë lekë që rezultojnë në 2015-ën. Ndërsa sa i përket eksporteve në vlerë, ato llogariten 7.452 milionë lekë në 2016-ën, nga 6.570 që ishin një vit më parë.

Referuar strukturës së mallrave

Bimët mjekësore të Shqipërisë/Foto nga VCG

nga Kina importohen makineri, pajisje, pjesë këmbimi, materiale ndërtimi, metale, si dhe tekstile dhe këpucë. Ndërsa eksportohen kryesisht minerale.

Ndërkohë po sipas INSTAT, referuar vitit 2021 Shkëmbimet tregtare Shqipëri –Kinë kanë pasur luhajtje në krahasim me vitin e kaluar për sa i përket eksporteve të cilat kanë pësuar një rënie prej 77.8%.

Eksportet për periudhën shtator 2018 janë 243 milionë lekë në krahasim me 1.094 miliardë lekë në shtator të 2017. Pra, janë ulur me 851 milionë lekë. Importet nga ana tjetër, këtë shtator janë 4.283 miliardë lekë në krahasim më 3.959 miliardë lekë në shtator 2017. Pra, kanë pësuar një rritje prej 324 milionë lekë ose 8.2 %.

Për sa i përket importeve sipas grup-mallrave konstatohet një rritje në mallrat si: “Ushqim, pije duhan, Lëkurë dhe artikuj prej lëkure, Prodhime druri dhe letre, Materiale ndërtimi metale dhe Makineri, pajisje dhe pjesë këmbimi” dhe një ulje në mallrat si : Minerale, lëndë djegëse, Produk-

te kimike dhe plastike, Prodhime druri dhe letre dhe Tekstile dhe këpucë”.

Në vitin 2023, eksportet shqiptare drejt Kinës shënuan rënie me gati 50 % gjatë pesëmuajorit të parë të këtij viti krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë.

Instituti i Statistikave (INSTA) raportoi se në 5-mujorin e këtij viti eksportet e mallrave shqiptare drejt Kinës llogariten në vlerë 3.2 miliardë lekë, nga 6 miliardë lekë të eksportuara në 5-mujorin e 2022-shit.

Ndërkohë, importet e mallrave, referuar INSTAT, arritën vlerën 37.6 miliardë lekë. Në të njëjtën periudhë të 2022-shit u importuan 27.4 miliardë lekë mallra.

Shqipëria importon nga Kina në këtë periudhë makineri, pajisje dhe pjesë këmbimi vlera e të cilave gjatë këtij 5-mujori llogaritet 19.5 miliardë lekë. Po ashtu tekstile dhe këpucë, me vlerë gati 4.9 miliardë lekë, produkte kimike e plastike me vlerën mbi 3.2 miliardë lekë dhe dhe materiale ndërtimi e metale me vlerë 5.2 miliardë lekë.

Ndërsa në vitin 2024, eksportet

shqiptare drejt Kinës shënuan rritje me 25 % gjatë gjashtëmuajorit të parë të këtij viti krahasuar me të njëjtën periudhë të një viti më parë.

Instituti i Statistikave (INSTAT) raportoi se në 6-mujorin e parë 2024 eksportet e mallrave shqiptare drejt Kinës llogariten në vlerë 5.3 miliardë lekë, nga 4.2 miliardë lekë të eksportuara në 6-mujorin e 2023-shit.

Ndërkohë, importet e mallrave, referuar INSTAT, arritën vlerën 42.4 miliardë lekë. Në të njëjtën periudhë të 2023-shit u importuan 46.7 miliardë lekë mallra. Shqipëria eksporton drejt Kinës kryesisht minerale, ndërsa importon makineri, pajisje dhe pjesë këmbimi vlera e të cilave gjatë këtij 6-mujori llogaritet 20.4 miliardë lekë. Po ashtu tekstile dhe këpucë, me vlerë gati 4.9 miliardë lekë, produkte kimike e plastike me vlerën mbi 6.5 miliardë lekë dhe materiale ndërtimi e metale me vlerë 5.9 miliardë lekë.

Shkëmbimet tregtare mes Shqipërisë dhe Kinës janë në rritje, me një histori të gjatë bashkëpunimi. Shqipëria vlerëson fuqinë ekonomike të Kinës dhe ka potencial për të zhvilluar më tej bashkëpunimin. Investimet kineze në Shqipëri janë të inkurajuese, ndërsa mundësitë për të rritur bashkëpunimin ekonomik dhe tregtar janë të shumta. Sfidat për të arritur më shumë dhe për të shfrytëzuar më mirë mundësitë e bashkëpunimit vazhdon.

Në kuadrin e bashkëpunimit të ngushtë mes dy vendeve, ekspertët vlerësojnë me rëndësi Projektin e Kinës për rrugën e Mëndafshit.

Projekti i Kinës për rrugën e Mëndafshit është një Projekt

Produkte shqiptare në Ekspozitën e 2-të Kinë-Vende të EQL-së, qytet Ningbo, provincë Zhejiang, Kinë Lindore, 2021/Foto nga CMG

Rajonal, që nuk prek vende individuale por ideja është për të identifikuar ato segmente rajonale që mund të mbështeteshin për tu integruar më pas në rrjetin e korridoreve të projektuar të transportit.

Shqipëria edhe për arsye gjeopolitike, e konsideron këtë projekt me vlera të konsiderueshme.

Në vitet 1960 -1970 Kina dhe Shqipëria krijuan së bashku një kapitull miqësie që po zhvillohen edhe me angazhimin e bizneseve të të dy vendeve.

Vitet e fundit marrëdhëniet Shqipëri-Kinë kanë ruajtur një vrull të mirë zhvillimi mes të

të dy vendeve, që përballen me mundësi të mira bashkëpunimi në kuadër të Nismës Një Brez Një Rrugë dhe mekanizmit të bashkëpunimit Kinë vendet e Europës Qendrore dhe Lindore.

Shkëmbimet tregtare Shqipëri Kinë diversifikohen në fushën e Bujqësisë dhe Ushqimit

Vitet e fundit eksportet e Shqipërisë drejt Kinës kanë qenë të diversifikuara edhe në drejtim të sektorit të bujqësisë. Majlta made in Albania dhe produkte të tjera shqiptare si qumështi e vaji i ullirit kanë hyrë në tregun kinez dhe grupi i parë i mjaltit shqiptar

në tregun kinez është eksportuar tashmë në Kinë.

Marrëdhëniet tregtare midis anëtarëve të shoqatave të Këshillit të Agrobiznesit Shqiptar (KASH) dhe subjekteve tregtare nga Republika Popullore e Kinës janë të hershme, të qëndrueshme, pavarësisht largësisë, konsiderohen reciprokisht dobiprurëse dhe vlerësohen shumë korrekte.

Në vitin 2022, shoqatat e KASH-it dhe anëtarët e saj intensifikojnë

it ka qenë edhe importi i traktorëve, makinerive e mjeteve bujqësore nga Kina, që zë një peshë të rëndësishme në parkun e mjeteve bujqësore.

Vite më parë përmes një kredie nga Republika Popullore e Kinës, është importuar njëherësh 2000 traktorë të rinj, për të rinovuar parkun e mjeteve bujqësore, që është sasia më e madhe e importuar në një kontratë. Gjithashtu fakt është se importi i

planin e marrëdhënieve tregtare private Kina renditet në partnerët e rëndësishëm tregtar për Shqipërinë në veçanti në këndvështrimin e importeve .

Sot Shqipëria importon nga Kina gati 11% të totalit të importeve kryesisht në mallra teknologjike sepse progresi i industrisë kineze dhe cilësia i ka bërë ato mjaft konkurruese çka tregon për një rritje të qëndrueshme të shkëmbime ekonomike Shqipëri Kinë.

Mjalti i shqipërisë i eksportuar në Kinë/Foto nga VCG

bashkëpunimin me autoritet kineze të interesuara të vijnë të importojnë nga Kina traktorë e mjete të mekanikës bujqësore të prodhuara me teknologji bashkëkohore, pjesë ndërrimi, linja të agropërpunimit. Gjithashtu interesi i bashkëpunimit shtrihet edhe në fushën e asistencës, përvojës dhe teknologjisë bashkëkohore për përpunimin e mbetjeve organike dhe përmirësimin e mjedisit në zonat rurale.

Anëtarët e shoqatave të KASH shprehin interes dhe po punojnë të eksportojnë në Republikën Popullore të Kinës Ullinj dhe Vaj ulliri cilësor, mjaltë, bimë mjekësore e aromatike, pije si verë, konjak dhe raki, agrume, arra, lajthi dhe bajame etj. Po ashtu në fokus të bashkëpunim-

traktorëve nga Kina, prej sektorit privat nuk është ndërprerë asnjëherë.

Në këtë kohë Ministria e Punëve të Jashtme të Republikës Popullore të Kinës dhe Ambasada e Kinës në Tiranë kontribuuan duke i dhënë shoqatës AVALB në Cërrik, një grant për furnizimin me mjete të mekanikës bujqësore. Nisma për rinovimin e parkut të traktorëve dhe mjeteve bujqësore pritet të vazhdojë edhe në zona të tjera të vendit në këtë sektor.

Të gjitha këto i kanë dhënë një shtysë bashkëpunimit tregtarë Shqipëri Kinë. Dy vendet kanë gjetur gjuhën e përbashkët për të forcuar më tej bashkëpunimin dhe në mënyrë më të strukturuar. Ekspertët vërejnë se edhe në

Me rëndësi është fakti që eksportet nga Shqipëria drejt Kinës kanë qenë në rritje dhe kjo vihet re nga muaji në muaj por dhe nga viti në vit dhe kjo rritje shënon gati 3.6% në vitin e fundit, sipas INSTAT.

Statistikat flasin për një hap të rëndësishëm që po shënojnë bashkëpunimet mes bizneseve të dy vendeve që kanë nevojë të eksplorojnë edhe më tej tregun kinez.

Shqipëria dhe Kina kanë pasur ndër vite marrëdhënie të mira dhe bashkëpunim serioz. Sot interesi i sipërmarrjes shqiptare për të ndjekur panaire në Kinë dhe anasjelltas, është shenjë e interesit shtuar për të rritur bashkëpunimin me prioritet tregtimin e mallrat dhe forcimin e tregut tregtar mes dy vendeve.

Kina në sytë e studentëve shqiptarë: Një rrëfim i dy kohëve"

Kina, një superfuqi e zhvilluar ekonomikisht dhe e njohur për historinë dhe kulturën e saj të pasur, ka tërhequr gjithnjë vëmendjen e studentëve shqiptarë. Nga periudha e socializmit, kur ajo ishte një model i zhvillimit ekonomik dhe politik për Shqipërinë, deri në ditët e sotme, ku mundësitë për studime dhe bashkëpunim janë shumë më të larmishme, Kina ka luajtur një rol të rëndësishëm në formimin e perceptimeve dhe aspiratave të brezave të rinj shqiptarë.

Kina është një nga vendet më të lashta dhe më të mëdha të botës, një shtet që ka kaluar përmes periudhave të shumta historike, politike dhe kulturore. Gjuha kineze, një pjesë thelbësore e identitetit kombëtar dhe kulturor të Kinës, ka evoluar ndër shekuj, por ka mbetur gjithmonë një lidhje e fortë mes së kaluarës dhe së tashmes.

Kujtimet e plejadës së parë të studentëve shqiptarë në Kinë, që morën këtë mundësi në vitet 1960, janë një pasqyrë e veçantë e një periudhe shumë të rëndësishme në marrëdhëniet ndërkombëtare dhe akademike të Shqipërisë. Pjesë e kësaj plejade, studentët shqiptarë nuk ishin thjesht të rinj që udhëtuan për të studiuar në një vend të largët, por ishin ambasadorë të një kohe kur vendi i tyre ishte i mbyllur, kur bota po ndryshonte dhe zhvillimet ndërkombëtare

po krijonin mundësi të reja.

Për studentët shqiptarë të atyre viteve, Kina ishte një mister. Ishte një vend i lashtë dhe i madh, me një histori të pasur, një kulturë të pashoqe dhe një gjuhë të jashtëzakonshme që ngjallte ndjesi mahnitëse. Kina kishte gjithashtu një angazhim të fortë për edukimin dhe zhvillimin e studentëve, dhe ky ishte një mundësim i jashtëzakonshëm për ata që synonin të mësonin dhe të bëheshin pjesë e një realiteti të ri.

Sfidat e studentëve shqiptarë në Kinë

Sfidat që përballonin studentët shqiptarë në Kinë ishin të shumta dhe të ndryshme. Së pari, ishte barriera e gjuhës. Mësimi i gjuhës kineze, me hieroglifet e saj dhe gramatikën e ndërlikuar, kërkonte një përkushtim të jashtëzakonshëm. Për ata që nuk kishin ndonjë njohuri të thellë të gjuhës kineze, ky ishte një hap i madh për të kaluar, por gjithashtu një mundësi për të zbuluar një tjetër botë.

Një tjetër sfidë ishte distanca, jo vetëm fizike, por edhe psikologjike. Ata ishin të rinj që lanë familjet, miqtë dhe vendin e njohur për të kaluar disa vite në një vend të huaj, në kushte të ndryshme nga ato të Shqipërisë. Vetë Kina, me kulturën e saj të pasur, ishte një botë e huaj dhe magjike, që për studentët shqiptarë mund të dukej si një labirint, ku duhej të

gjeje rrugën për të kuptuar, për t'u integruar dhe për të krijuar lidhje.

Përgjegjësia dhe angazhimi

Përgjegjësia që ndienin këta studentë ishte e madhe. Ata ishin jo vetëm dërguar nga shteti për të marrë një arsim të avancuar, por gjithashtu ishin pjesë e një momenti historik, një periudhe kur lidhjet ndërkombëtare me Kinën ishin shumë të rëndësishme për politikën dhe diplomacinë e Shqipërisë. Ata ishin dërguar atje për të mësuar, për të studiuar, por edhe për të përçarur një imazh të vendit të tyre, një imazh që lidhej ngushtësisht me idenë e internacionalizmit dhe solidaritetit ndërkombëtar, që ishte një pjesë e rëndësishme e politikës së asaj periudhe. Angazhimi dhe përkushtimi i studentëve shqiptarë ishte i jashtëzakonshëm. Ata ndiheshin të mbushur me një sens përgjegjësie, duke e kuptuar se nuk ishin vetëm individë që po merrnin një edukim, por ishin pjesë e një misioni më të madh, për të ndihmuar në ndërtimin e një lidhjeje të fortë ndërmjet Shqipërisë dhe Kinës.

Lidhja me një vend të lashtë dhe magjik

Por ajo që e bënte përvojën e studentëve shqiptarë në Kinë edhe më të veçantë si dje dhe sot është lidhja emocionale dhe shpirtërore që ata zhvillonin dhe zhvillojnë me këtë vend të lashtë dhe magjik. Kina, me historinë e saj të pasur, filozofinë e thellë, kulturën e papërsëritshme dhe mënyrën e saj të veçantë të të menduarit dhe të jetuarit, krijonte një lidhje të fortë me çdo student që kishte dëshirën për të kuptuar thellësisht këtë kulturë. Për shumë studentë, Kina është jo vetëm një vend ku ata kishin mundësi për të mësuar një gjuhë dhe për të marrë një diplomë, por ishte një vend që i magjepste me bukurinë e saj, historinë dhe besimin e saj të thellë në filozofinë dhe kulturën kombëtare. Kujtimet që ata bartin nga Kina janë shumë më tepër se thjesht përvoja të zakonshme studimi. Ato janë kujtime të një periudhe të jashtëzakonshme, një periudhë që ka formuar jetët dhe mendimet e shumë studentëve shqiptarë, duke i lidhur përjetësisht me një kulturë dhe një komb të lashtë, të cilët ata do t'i mbajnë gjithmonë në zemër dhe mendje. Por dhe pas viteve '90 të shekullit të kaluar e deri me sot, bashkëpunimi arsimor midis Shqipërisë dhe Kinës ka njohur një zhvillim të rëndësishëm. Kina ka ofruar mundësi studimi për studentët shqiptarë përmes bursave, duke mundësuar që qindra studentë shqiptarë të studiojnë në universitetet kineze. Ky program bursash ka qenë një mundësi e shkëlqyer

er për të rinjtë shqiptarë për të ndjekur studime të avancuara dhe për të fituar eksperiencë të thellë.

Nga ana tjetër, Kina ka dërguar dhjetëra studentë të saj në Shqipëri për të studiuar, duke kontribuar në forcimin e lidhjeve akademike dhe kulturore midis dy vendeve. Ky shkëmbim ka sjellë një pasurim të mësimdhënies dhe një përmirësim të kuptimit të ndërsjellë për kulturën dhe sistemet arsimore të të dyja vendeve.

Gjithashtu, përmes marrëveshjeve të shumta të bashkëpunimit arsimor, Kina dhe Shqipëria kanë thelluar angazhimin e tyre për të rritur mundësitë e bashkëpunimit në këtë fushë. Të dyja palët kanë nënshkruar protokolle dhe marrëveshje për shkëmbimin e informacionit dhe eksperiencës, për ngritjen e programeve të përbashkëta, dhe për promovimin e mundësive për studentët dhe mësuesit.

Në kuadër të bashkëpunimit midis Kinës dhe Vendeve të Europës Qendrore dhe Lindore, ku Shqipëria është partnere, bashkëpunimi arsimor dhe rinor është një nga fushat që ka parë progres të madh në vitet e fundit. Iniciativa për të zhvilluar shkëmbime rinore dhe për të ofruar mundësi trajnimit dhe zhvillimit ka ndihmuar në forcimin e marrëdhënieve bilaterale dhe ka promovuar një mjedis të favorshëm për mësimin dhe rritjen e kapaciteteve profesionale për të rinjtë e të dyja vendeve.

Në këtë kuadër, Shqipëria dhe Kina janë të angazhuara të vazhdojnë përpjekjet e tyre për të thelluar bashkëpunimin arsimor dhe rinor, duke nxitur kështu një zhvillim të qëndrueshëm dhe të gjithanshëm të marrëdhënieve të tyre.

Për studentët që i kanë përjetuar vitet para 90-tes, Kina mbetet një simbol i lidhjeve ideologjike dhe solidaritetit me një botë socialiste. Ndërkaq, për brezat më të rinj, ajo është një realitet modern, ku mundësitë për zhvillim profesional janë të shumta.

Në ditët e sotme, studentët shqiptarë që zgjedhin Kinën për të studiuar nuk janë vetëm duke ndjekur një mundësi akademike, por janë pjesë e një procesi që mund të ndihmojë për të afruar dy kultura dhe për të hapur mundësi të reja për zhvillim dhe bashkëpunim ndërkombëtar.

Argumentum.al në kuadër të 75-vjetorit të vendosjes së marrëdhënieve diplomatike Shqipëri-Kinë, në këtë edicion special kushtuar këtij rrugëtimi 75-vjeçar sjell dy intervista dhe dy rrëfime nga dy ish-studentë që në dy shekuj të ndryshëm, kanë jetuar dhe studiuar në Kinë. Të dy ata janë njohës të shkëlqyer të gjuhës kineze dhe përkthyes zyrtarë të saj.

Intervistë me Z. Sotiraq Xharo, Ish-student i Plejadës së Parë të studentëve shqiptarë që studiuuan në Kinë në vitet 60

Sotiraq Xharo: "Gjuha kineze, një testament që ndikoi në formimin tim intelektual dhe shpirtëror"

Kujtimet e ish-studentit Sotiraq Xharo janë një pasqyrë e veçantë e historisë së arsimit dhe lidhjeve kulturore ndërmjet Shqipërisë dhe Kinës, që daton nga periudha e vitit 1961-1966. Ai është pjesë e grupit të parë të studentëve shqiptarë që ndoqën studimet në Kinë, një periudhë shumë e rëndësishme për të dy vendet, e cila do të ndikonte thellësisht në jetën e tij personale dhe profesionale.

Fotografite që z. Xharo mban me aq emocion dhe e ndan me ne, janë dëshmi e një kohe kur, përveç sfidave të natyrshme të studimeve, lidhja me kulturën dhe gjuhën kineze kërkonte një përkushtim të jashtëzakonshëm. E dinte që nuk ishte thjesht një mundësi për t'u shkolluar, por një mundësi për të hapur dyer të reja për të kuptuar një kulturë të lashtë dhe të pasur, që kishte shumë më tepër për të ofruar sesa mund të imagjinonte një student i ri nga Shqipëria.

Gjuha kineze, sipas tij, është jo vetëm një mjet komunikimi, por një pasuri e veçantë që e lidh me artin, muzikën dhe filozofinë e thellë të Kinës. Për Xharon, çdo aspekt i gjuhës kineze është një pasqyrë e një bote të pasur kulturor dhe shpirtëror, një botë ku kuptimi i fjalëve mund të shkojë përtej thjeshtesës së formës, dhe ku arti i gjuhës është gjithashtu

një harmoni e pasur muzikore. Të folurit dhe mësimi i gjuhës kineze ishte një përvojë e vërtetë formimi për Xharon, ku çdo ditë e kaluar në Pekin e thellonte më tej njohurinë dhe dashurinë e tij për këtë gjuhë. Ata që morën pjesë në këtë udhëtim të jashtëzakonshëm ishin gjithashtu pjesë e një momenti historik, ku lidhjet kulturore ndërmjet Shqipërisë dhe Kinës po ngjallnin një interes të ri dhe një mundësi për të shkëmbyer dije dhe ide.

Në një farë mënyre, Xharo është dëshmitar i një periudhe të artë

për edukimin ndërkombëtar shqiptar, dhe pasioni i tij për gjuhën kineze është një testament i ndikimit të thellë që ka pasur ajo periudhë në formimin e tij intelektual dhe shpirtëror.

Interviste me ish-studentin e plejadës së parë të studentëve shqiptarë në Kinë z. Sotiraq Xharo

Argumentum.al: Z. Xharo, faleminderit që pranuat të ndani me ne kujtimet dhe eksperiencën tuaj. Si mund të përshkruani periudhën kur u zgjodhët për të shkolluar në Kinë

dhe si u ndjetë kur morët këtë mundësi?

Sotiraq Xharo: Faleminderit për mundësinë që të flas për një periudhë shumë të rëndësishme të jetës time. Të shkoja në Kinë ishte një mundësi që shumë studentë shqiptarë e prisnin me shumë emocion. Unë, si shumë të tjerë, e prita këtë mundësi me entuziazëm, por gjithashtu me njëfarë pasigurie, pasi po udhëtoja për në një vend shumë të largët dhe të panjohur.

Para se të shkoja në Kinë, unë dhe bashkëmoshatarët e mi ndiheshim disi të ndrojtur dhe të frikësuar përballë një vendi kaq të panjohur. Ishim 18 vjeçarë dhe për herë të parë po dilnim jashtë kufijve të Shqipërisë për të shkuar në një vend kaq të madh. Por, kur arritëm, u pritëm shumë mirë. Ishim të habitur nga afërsia, dashamirësia dhe gatishmëria që treguan kinezët për ne studentët nga Shqipëria, duke na ofruar çdo gjë që kishim nevojë. Ky ishte impakti i parë, dhe ishte shumë më i madh dhe me i mirë se sa e kishim imagjinuar. Mendoj se studentët shqiptarë, qofshin ata nga plejada e parë

e shekullit të kaluar apo ata pas viteve '90, janë një libër i hapur i shkëmbimit të marrëdhënieve njerëzore. Ne mund të flasim dhe të dëshmojmë më së miri për miqësinë mes dy vendeve tona, sepse e kemi jetuar atë përvoja me shumë intensitet. Cilat ishin disa nga sfidat më të mëdha që përballuat si student shqiptar në Kinë?

Kina ishte një botë krejtësisht e ndryshme për ne. Gjuha, za-

konet, dhe çdo aspekt tjetër i jetës atje ishte i huaj për ne. Por mikpritja e tyre, dashamirësia ndaj te huajve por mbi të gjitha ndaj nesh si studentë shqiptarë ishte shumë e madhe. Një botë e madhe për tu njohur, një kulturë dhe histori e lashtë për tu eksploruar, kjo e bënte çdo ditë me interesante qëndrimin tonë atje mësimet që morëm, jo vetëm profesionale por mbi të gjitha shoqërore e shpirtërore.

Kina ishte një botë krejtësisht e ndryshme për ne. Gjuha, zakonet, dhe çdo aspekt tjetër i jetës atje ishte i huaj për ne. Por mikpritja e tyre, dashamirësia ndaj te huajve por mbi të gjitha ndaj nesh si studentë shqiptarë ishte shumë e madhe.

Si ndikoi eksperiencia juaj në Kinë në formimin tuaj si individ dhe si profesionist? A ka pasur një ndikim të veçantë kjo eksperiencë në mënyrën si e shihni botën dhe Shqipërinë pas kthimit?

Eksperiencia në Kinë kishte një ndikim shumë të madh. Ajo më bëri më të hapur dhe më të përgatitur për të kuptuar dinamika të ndryshme shoqërore, kulturore dhe ekonomike.

Mësimi më i rëndësishëm që mora ishte rëndësia e disiplinës dhe përkushtimit për arsim dhe punë. Kina kishte një fokus të madh në produktivitet dhe efikasitet, dhe kjo më bëri të kuptoj se për të arritur sukses, duhet të punosh shumë dhe të japësh gjithçka nga vetja.

Kina është një hapësirë për mundësi të mëdha, një vend që gjithnjë e më shumë është bërë një destinacion për studime, shkëmbime akademike dhe punë ndërkombëtare.

Në fillim doja të studioja për inxhinieri, por u apasionova kaq shumë pas gjuhës kineze sa që vendosa të përqendrohem vetëm te kjo gjuhë. Kështu, jo vetëm që u bëra një njohës i shkëlqyer i gjuhës kineze, por gjithashtu u bëra edhe përkthyes zyrtar, një profesion që e ushtroj prej vitesh. Edhe sot, në një moshë më të madhe, vazhdoj të përkthej dhe të përgjigjem për çdo kërkesë që ka nevojë për shërbimin tim.

Gjuha kineze më ka shoqëruar edhe gjatë viteve të emigracionit tim në Greqi, ku mbajta familjen time me këtë punë të nderuar si përkthyes i gjuhës kineze.

-Cilat janë disa këshilla që do

Kina është një superfuqi ekonomike dhe gjuha kineze është një nga gjuhët më të rëndësishme për biznesin global. Këshilla ime për të rinjtë sot, të cilët tani kanë informacionin në dorë, është që të studiojnë gjuhën dhe kulturën kineze. Kina është një vend me mundësi të pafundme.

të jepnit për studentët shqiptarë që planifikojnë të studiojnë në Kinë?

Kina është një superfuqi ekonomike dhe gjuha kineze është një nga gjuhët më të rëndësishme për biznesin global. Këshilla ime për të rinjtë sot, të cilët tani kanë informacionin në dorë, është që të studiojnë gjuhën dhe kulturën kineze. Kina është një vend me mundësi të pafundme.

Kina ka një histori të pasur kulturore dhe një trashëgimi të madhe, dhe gjuha kineze është një nga më të lashtat dhe më të rëndësishmet në botë. Studi-

mi i saj mund të hapë dyer për mundësi që ndoshta nuk do të ishin të arritshme për ata që nuk e zotërojnë. Inkurajoj të gjithë studentët, përfshirë ata nga Instituti Konfuci, dhe i përgëzoj ata që mësojnë këtë gjuhë të lashtë dhe të bukur, që ka një histori të pasur, ku hieroglifet e saj janë me miliona dhe çdo vije e saj mbart histori e të dhëna kulturore.

Gjuha kineze është jo vetëm një mjet komunikimi, por edhe një çelës për të kuptuar mënyrën se si funksionon Kina dhe si mund të ndërtohen lidhje më të forta mes kulturave të ndryshme.

Glendi Xhani: " Gjuha dhe kultura kineze, çelësi i mundësive ndërkombëtare për studentët shqiptarë"

Ne një intervistë për shënimin e 75-vjetorit të marrëdhënieve diplomatike Shqipëri-Kinë, ish-studenti Glendi Xhani, që ka jetuar dhe studiuar në Republikën Popullore të Kinës për 15 vjet, (gjatë dy dekadave të fundit) rrëfen mbi përvojën e tij personale dhe profesionale. Ai ndan kujtime dhe impresione nga periudha e qëndrimit në Pekin, duke reflektuar mbi sfidat e mësimit të gjuhës kineze, adaptimin në një kulturë të ndryshme dhe ndikimin që kjo përvojë ka pasur në karrierën e tij si pedagog i gjuhës dhe kulturës kineze në Shqipëri.

Sfidat më të mëdha që ka kaluar kanë qenë përvetësimi i gjuhës kineze dhe adaptimi në një mjedis të ri kulturor, por ai e sheh këtë si një mundësi të çmuar që i ka mundësuar të ndërtojë lidhje më të forta midis Shqipërisë dhe Kinës. Në rolin e tij si pedagog i gjuhës dhe kulturës kineze, ai përpiqet të ndihmojë studentët shqiptarë të kuptojnë rëndësinë e mësimit të gjuhës kineze, duke i motivuar ata dhe duke u ofruar mundësi studimi në Kinë.

"Gjuha kineze, e cila sot është elementi më e rëndësishme në punën time ishte pjesa më e vështirë e filimeve të mija në Pekin"-thekson Z.Xhani

Ai gjithashtu thekson se njohuritë e tij mbi Kinën, si dhe zhvillimet politike, ekonomike dhe kulturore të këtij vendi, janë të rëndësishme për forcimin e marrëdhënieve ndërkombëtare, veçanërisht midis Shqipërisë dhe Kinës. Në këtë kuadër, ai vlerëson rëndësinë e gjuhës kineze në rritjen e bashkëpunimit ndërkombëtar dhe zhvillimin e marrëdhënieve ekonomike dhe kulturore. Me rritjen e interesit global për gjuhën dhe kulturën kineze, ai është optimist për rolin e Shqipërisë në këtë proces dhe për mundësitë që hapen për studentët shqiptarë që studiojnë dhe punojnë në Kinë.

Argumentum.al: Z. Xhani, ju falënderojmë për këtë intervistë që zhvillohet në kuadër të 75-vjetorit të marrëdhënieve Shqipëri-Kinë. Ju keni një lidhje të gjatë dhe të qëndrueshme me gjuhën dhe

kulturën kineze, pasi keni jetuar për shume vite në Kinë. Si ka qenë për ju eksperiencia e jetesës dhe studimit në Republikën Popullore të Kinës për 15 vjet?

Z.Glendi Xhani: Faleminderit për ftesën dhe jam i nderuar që jap këtë intervistë në kuadër të 75-vjetorit të vendosjes së marrëdhënieve diplomatike Shqipëri-RP e Kinës. Duke e njohur historinë e marrëdhënieve tona është e pamjaftueshme që me anë të një interviste të shpreh gjithë ato impresione dhe kujtime të asaj pjese të rëndësishme të jetësime. Kina është një vend i madh, me kulturë të ndryshme nga e jona, dhe ne patëm vështirësi në lidhje me gjuhën që nuk kishte asgjë të përbashkët me shqipen, por njëkohësisht atje ne gjetëm ngrohtësi, mikpritje dhe mirëkuptim. Populli kinez asnjëherë nuk e ka harruar kontributin e Shqipërisë, që RP e Kinës të zinte vendin e merituar në OKB, ashtu si dhe populli ynë nuk e harron ndihmën e madhe në zhvillimin ekonomik të Shqipërisë, që populli kinez ka dhënë gjatë gjithë kësaj periudhe dhe kjo na bënte të ishim të veçantë dhe ta kishim më të lehtë fillimin tonë atje, Ata na e falnin edhe ndonjë gabim

që mund të bënim duke mos pasur njohuri të mjaftueshme në lidhje me zakonet, traditat, gjuhën etj.

-Cilat ishin sfidat më të mëdha që përballët gjatë qëndrimit tuaj atje? Si ishte procesi i mësimi të gjuhës kineze për ty?

E vërtetë, kam jetuar në Kinë për 15 vjet, dhe jo çdo gjë ka qenë e lehtë, sidomos në fillim. Isha i vogël dhe duhej të futesha në shkollë në shtator ndërkohë që në Pekin kemi arritur bashkë me familjen në muajin prill. Kohë e shkurtër për të mësuar gjuhën e për të qenë gati për të filluar mësimin bashkë me moshatarët e mi. Më është dashur shumë punë për të qenë në gjendje të ndiqja shpjegimin e mësimi. Shumë punë në shkollë dhe shumë punë në shtëpi. Kur arrita të kuptoj mësuesit e mi në klasë, kjo për mua ishte arritja më e madhe. Pastaj çdo gjë ndryshoi, pasi ditë pas dite bëhej më e lehtë. Këtë periudhë megjithëse vetëm 11 vjeç nuk e harroj kurrë, prandaj dhe jam shumë mirëkuptues me studentët e mi. Aspektet e tjera të jetës atje, nuk ishin të vështira për mua sepse isha rritur në një ambient heterogjen me fëmijë të kombësive e të shteteve të ndryshme. Gjuha kineze, e cila sot është elementi më e rëndësishme në punën time ishte pjesa më e vështirë e fillimeve të mija në Pekin.

-Si ka ndikuar përvoja jote në Kinë në zhvillimin e karrierës tënde si pedagog? Si e lidh këtë përvojë me rolin tënd aktual si pedagog i gjuhës dhe kulturës kineze për studentët shqiptarë?

Përvoja ime në Kinë ishte e ndryshme nga ajo që përballesh studentët e mi. Për ta jam unë këtu, kur nuk e kuptojnë diçka, flasim shqip, dhe e zgjidhim situatën. Përpiqem në radhë të parë që studentët ta duan gjuhën që po mësojnë. Dua që të vijnë me dëshirë për ta mësuar këtë gjuhë, që unë për fat dhe me dëshirën time e zotëroj. Unë si pedagog, asnjëherë nuk harroj pikat ku kam hasur vështirësi dhe aty fokusohem më shumë në shpjegim me studentët e mi. Vetëm në këtë mënyrë bëhet më e thjeshtë për ta. Interesi i studentëve shqiptarë për mësimin e gjuhës kineze rritet çdo ditë dhe më të vlerësuarit përfitojnë bursa afatgjata e afatshkurtra studimi ,në Kinë gjë që i nxit ata të mësojnë më shumë sepse përpjekjet dhe rezultatet e tyre vlerësohen.

-Si e shihni rolin e gjuhës kineze në marrëdhëniet ndërkombëtare dhe në veçanti në marrëdhëniet Shqipëri-Kinë?

Vitet që kam kaluar në Pekin, ishin vite të bukura që më kanë shërbyer shumë për të arritur këtu ku jam sot dhe për këtë jam falënderues. Në atë kohë nuk e vlerësoja me këtë seriozitet që e vlerësoj tani, por me të vërtetë e quaj veten me fat që për një periudhë të gjatë të jetës time bëra një investim kaq të rëndësishëm siç është mësimi i gjuhës kineze. Duke njohur gjuhën, duke punuar çdo ditë me të, sepse çdo ditë ti ke

mundësi të mësosh diçka të re. Ti lexon e mëson mbi kulturën, historinë, zakonet, zhvillimet politike dhe ekonomike të Kinës dhe përpiqesh që këto njohuri t'i vesh në shërbim të rritjes së marrëdhënieve midis dy vendeve tona. Sa më shumë dije dhe njohuri të kesh mbi këtë vend të madh, aq më mirë mund të punosh e të shërbesh në rritjen e këtyre marrëdhënieve në fushën ekonomike, kulturore, shkencore etj.

Rritja e rolit dhe e kontributit të Kinës në arenën ndërkombëtare është shoqëruar me rritjen e interesimit kudo në botë për njohjen e gjuhës dhe kulturës kineze. Kjo duket më së miri edhe në numrin e madh të qendrave të institutit të Konfucit në mbarë botën, në rritjen e numrit të studentëve në këto qendra si dhe në universitetet në RP të Kinës.

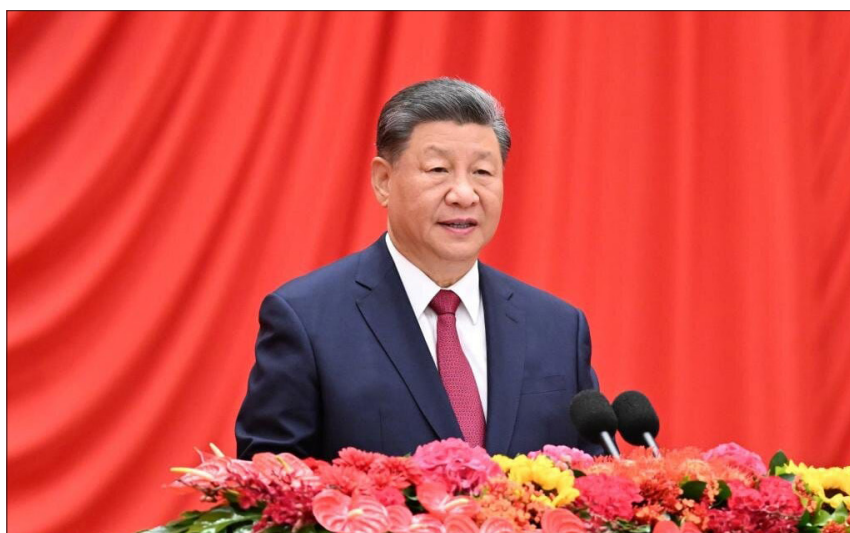
75 VJETORI I THEMELIMIT TË REPUBLIKËS POPULLORE TË KINËS

Xi Jinping: Kina, Fuqi Ekonomike dhe Udhëheqëse e Diplomacisë Botërore

Themelimi i Republikës Popullore të Kinës më 1 tetor 1949, shënoi një ndryshim monumental si në historinë kineze ashtu edhe në atë globale.

Tribuna Tian'anmen, vendi ku u shpall themelimi i Republikës Popullore të Kinës në vitin 1949, Pekin/VCG

Në vitin 1949, pas fitores në Luftën Civile Kineze kundër forcave nacionaliste të Kuomintangut (KMT), Partia Komuniste e Kinës arriti të konsolidojë pushtetin në të gjithë territorin e Kinës, duke e shpallur atë një shtet komunist. Përmes kësaj ngjarjeje, Kina hyri në një periudhë të re transformimi dhe zhvillimi, duke kaluar nga një ekonomi dhe shoqëri bujqësore

në një ekonomi të bazuar në industri dhe teknologji. Pas vitit 1949, shumë reforma, si reforma bujqësore, kolektivizimi i tokës, dhe më pas hapja e ekonomisë me politikën e "Reformave dhe Hapjes" të Deng Xiaoping pas

viteve '80, ndihmuan që Kina të bëhet një nga ekonomitë më të fuqishme në botë.

Gjatë shtatë dekadave të fundit, Kina ka pësuar transformime drastike, duke u shfaqur si një fuqi e madhe globale me ndikim

Tribuna Tian'anmen, vendi ku u shpall themelimi i Republikës Popullore të Kinës në vitin 1949, Pekin/VCG

të madh ekonomik, politik dhe kulturor. Që nga sot, Kina është në udhëkryqin e mundësive të jashtëzakonshme dhe të përgjegjësisë së rëndësishme – si brenda kufijve të saj ashtu edhe në skenën botërore.

75-vjetori i Republikës Popullore të Kinës është një moment kyç për reflektim mbi përparimin dhe arritjet e vendit. Është mbresëlënëse të shohësh se sa shumë është zhvilluar Kina, veçanërisht në fusha si inovacioni, teknologjia dhe rritja ekonomike. Këto përparime jo vetëm që përmirësojnë jetesën e qytetarëve, por edhe e pozicionon Kinën si një lojtar kyç në skenën globale.

Në kuadër të përvjetorit të 75-të të themelimit të Republikës Popullore të Kinës, presidenti Xi Jinping theksoi rëndësinë e Kinës si një motor të fuqishëm global, jo vetëm në aspektin ekonomik, por edhe në atë diplomatik. Gjatë një fjalimi të mbajtur në një ceremoni solemne, Xi nënvizoi zhvillimet e jashtëzakonshme që Kina ka arritur gjatë këtyre 75 viteve dhe u shpreh për angazhimin e vendit të tij për të kontribuar në paqen dhe zhvillimin global.

Fjalimi i Xi Jinping për festimin e 75-vjetorit të themelimit të Republikës Popullore të Kinës pasqyron vizionin e tij për një Kinë të rinovuar që është gjithnjë e më e sigurt në rrugën e saj drejt modernizimit dhe udhëheqjes globale. Temat kryesore në fjalimin e tij - uniteti kombëtar, zhvillimi ekonomik dhe social, bashkëpunimi ndërkombëtar dhe ndjekja e modernizimit të stilit kinez - nënvizojnë drejtimin që ai synon të udhëheqë

Qyteti Shangai, Kinë/VCG

Kinën në vitet e ardhshme. Ka disa elementë të dukshëm që ia vlen të merren parasysh në kontekstin e politikave të brendshme të Kinës dhe pozicionit të saj në skenën globale.

Theksi i Xi-t mbi modernizimin kinez është i rrënjësor në një vizion të një kombi të fuqishëm dhe të vetë-mjaftueshëm, që udhëheq me shembull. Për Xi, "roli thelbësor i PKK" është thelbësor për këtë vizion, pasi partia mbetet forca lëvizëse pas përparimit të Kinës.

Në fjalimin e tij, Xi e lidh konceptin e modernizimit ngushtë me identitetin historik dhe kulturor të Kinës. Ky është një vizion i "socializmit me karakteristika kineze", i cili ndërthur vlerat tradicionale kineze me modernizimin e vendit, duke theksuar përparimin kolektiv, unitetin kombëtar dhe kërkimin e prosperitetit për të gjithë popullin kinez. Duke u fokusuar në zhvillimin, reformën dhe hapjen me cilësi të lartë, Xi synon të forcojë vendin e Kinës si një lider

ekonomik global, duke siguruar që rritja e saj të përfitojë të gjitha segmentet e shoqërisë.

Angazhimi ndërkombëtar dhe lidhshimi global

Theksi i Xi mbi një "komunitet me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin" thekson ambicien e Kinës për të marrë një rol më aktiv dhe më me ndikim në qeverisjen globale. Thirrja për një "botë shumëpolare" dhe "globalizim ekonomik gjithëpërfshirës" paraqet vizionin e Kinës. Njëpërmjet nismave si Iniciativa për Zhvillimin Global, Iniciativa e Sigurisë Globale dhe Nisma e Qytetërimit Global, Xi po e pozicionon Kinën jo vetëm si një fuqi ekonomike, por edhe si një lider moral dhe diplomatik në skenën botërore. Ideja e nxitjes së paqes, zhvillimit dhe bashkëpunimit përputhet me fokusin afatgjatë të Kinës në mosdërhurjen në punët e brendshme të vendeve të tjera dhe Xi është i vendosur të vazhdojë të promovojë vizionin

e Kinës për përfitim reciprok dhe bashkëjetesë paqësore.

Epoka e Re e Kinës: Zhvillimi dhe Modernizimi

Rritja e Kinës është shënuar nga një rritje e jashtëzakonshme ekonomike. Vendi ka nxjerrë qindra miliona njerëz nga varfëria, ka ndërtuar infrastrukturë të klasit botëror dhe është bërë ekonomia e dytë më e madhe globalisht. Iniciativat si "Reforma dhe Hapja" në fund të shekullit të 20-të, dhe së fundmi "Made in China 2025" dhe "Nisma Brez dhe Rrugë", kanë ndihmuar në forcimin e pozicionit të saj si një fuqi prodhuese dhe një lider në zhvillim në teknologji dhe inovacion.

Për më tepër, Kina ka luajtur një rol të rëndësishëm në formësimin e tregtisë dhe financave globale. Ajo është thellësisht e integruar në tregjet ndërkombëtare, duke qenë njëkohësisht një furnizues kritik i mallrave dhe një konsumator kryesor i lëndëve të para dhe shërbimeve. "Rruga dixhitale e mëndafshit" ambicioze dhe përparimet në teknologjinë AI dhe 5G nënvizojnë vendosmërinë e vendit për të qenë në ballë të Revolucionit të Katërt Industrial.

Një lojtar global

Ndërsa ndikimi i Kinës është zgjeruar, po ashtu është zgjeruar edhe përgjegjësia e saj globale. Tani ajo luan një rol kritik në adresimin e sfidave globale si ndryshimet klimatike, siguria ndërkombëtare dhe shëndeti global. Angazhimi i saj për neutralitetin e karbonit deri në vitin 2060 dhe investimi në in-

Qyteti Shenzhen, Kinë/VCG

frastrukturën e energjisë së rinovueshme e pozicionon atë si një lojtar kyç në luftën globale kundër ndryshimeve klimatike. Gjeopolitikisht, fuqia në rritje e Kinës ka riformuar rendin global. Është bërë një aktor i rëndësishëm në institucionet shumëpalëshe si Kombet e Bashkuara, Organizata Botërore e Tregtisë dhe Organizata e Bashkëpunimit të Shangait, ku promovon vizionin e saj për një botë shumëpolare.

Roli i Kinës në shekullin 21

Duke parë përpara, roli i Kinës në shekullin e 21-të do të jetë një nga mundësitë e jashtëzakonshme dhe përgjegjësitë e rëndësishme. Si popullsia më e madhe në botë, ekonomia e dytë më e madhe dhe një anëtare e përherëshme e Këshillit të Sigurimit të OKB-së, Kina ka një pozicion unik për të formësuar diskursin global. Veprimet e saj në të ardhmen, veçanërisht në fusha si qeverisja ekonomike, politika klimatike dhe diploma-

cia ndërkombëtare, do të kenë implikime të gjera jo vetëm për njerëzit e saj, por për komunitetin më të gjerë ndërkombëtar.

Trajektorja e ardhshme e Kinës është padyshim një nga më të rëndësishmet për shekullin e 21-të. Iniciativat e saj për sigurinë globale, teknologjinë dhe përparimin njerëzor pasqyrojnë një ambicie jo vetëm për të modernizuar dhe fuqizuar popullsinë e vet, por edhe për të marrë një rol udhëheqës në qeverisjen globale.

Roli i Kinës në shekullin 21 është i një rëndësie të jashtëzakonshme dhe do të ndikojë në të ardhmen e globit në shumë nivele. Si një superfuqi globale, Kina ka mundësinë dhe përgjegjësinë të ndikojë në zhvillimin ekonomik, klimatik, teknologjik dhe politik. Pavarësisht sfidave, veprimet e saj do të formësojnë të ardhmen e rendit global dhe mund të ofrojnë mundësi për një bashkëpunim më të ngushtë dhe një botë më të qëndrueshme, mbi të gjitha të kontribuojë për paqen globale.

Bashkëpunimi Pragmatik mes Shqipërisë dhe Kinës: MUNDËSI DHE PERSPEKTIVA PËR TË ARDHMEN

Marrëdhënia ndërmjet Kinës dhe Shqipërisë, edhe pse nuk ka qenë aq e dukshme sa lidhjet e Kinës me vende të tjera evropiane, ka njohur një zhvillim të qëndrueshëm në vitet e fundit, me mundësi për avancim të mëtejshëm në sektorë të ndryshëm. Pozita strategjike e Shqipërisë në Ballkanin Perëndimor, përpjekjet e saj për integrim në Bashkimin Europian dhe qasja e Kinës në këtë rajon krijojnë mundësi dhe perspektiva të reja për zhvillimin e marrëdhënieve dypalëshe.

Potenciali për investime kineze në Shqipëri është i madh dhe shumëdimensional, dhe dy vendet mund të përfitojnë nga një marrëdhënie gjithnjë e më të ngushtë dhe pragmatike. Kina mund të luajë një rol të rëndësishëm në zhvillimin e Shqipërisë, duke investuar në sektore kyç si infrastruktura, energjia, bujqësia, turizmi, dhe shëndetësia, duke siguruar që zhvillimi ekonomik të jetë i qëndrueshëm dhe të përfitojë nga diversifikimi i burimeve dhe partnerëve.

Në këtë analizë, do të përqendrohemi në sektorët ku Kina mund të investojë më shumë në Shqipëri në të ardhmen, duke marrë parasysh nevojat e Shqipërisë për modernizimin ekonomik dhe mundësitë për rritjen e bashkëpunimit mes dy vendeve.

1. Infrastruktura dhe Transporti
Potenciali i investimeve kineze në infrastrukturë është një nga fushat më të dukshme dhe më me

rëndësi për të ardhmen. Kina ka investuar tashmë në projekte të mëdha infrastrukturore në rajon dhe ka potencialin të rrisë investimet në Shqipëri, në disa fusha kyçe:

- **Rrugë dhe hekurudha:** Rrjeti rrugor i Shqipërisë ka nevojë për modernizim dhe zgjerim. Kina ka investuar në ndërtimin e rrugëve dhe hekurudhave në vende të tjera të Ballkanit dhe mund të sjellë financime dhe teknologji për të përmirësuar infrastrukturën e transportit në Shqipëri. Projekte si përmirësimi i rrugëve kombëtare, ndërlidhja me rrjetet e transportit të Kosovës, Maqedonisë së Veriut, dhe më gjerë, mund të jenë prioriteti i ardhshëm për dy vendet.

- **Portet dhe infrastruktura detare:** Porti i Durrësit është një nga mundësitë më të mëdha për investime të mundshme nga Kina, e cila ka treguar interes në menaxhimin dhe zgjerimin e porteve. Ky port mund të shndërrohet në një qendër logjistike për transportin e mallrave dhe si një lidhje kryesore midis Kinës dhe Evropës Juglindore.

- **Infrastruktura ajrore:** Kina mund të investojë gjithashtu në përmirësimin e aeroporteve shqiptare, duke përfshirë ndihmën për të zhvilluar aeroporte më të mëdha dhe moderne, të cilat mund të lidhin Shqipërinë me tregjet globale.

2. Energjia dhe Teknologjitë e Reja
Shqipëria ka një burim të pasur energjetik me hidrocentralet, por ka nevojë për investime në energji

ji të rinovueshme dhe eficiencën energjetike. Kjo është një mundësi ku Kina mund të luajë një rol të rëndësishëm.

Energjia e rinovueshme (solar, erë dhe hidroenergji): Kina ka një përvojë të pasur në zhvillimin e projekteve të energjisë së rinovueshme. Investimet kineze në parqe diellore dhe projekte energjie nga era mund të përmirësojnë kapacitetet e Shqipërisë për prodhimin e energjisë të pastër dhe të qëndrueshme. Po ashtu, Shqipëria ka një mundësi të madhe për zhvillimin e energjisë nga erëra, veçanërisht në brigjet e saj.

3. Bujqësia dhe Industria Ushqimore

Kina mund të investojë gjithashtu në sektorin bujqësor dhe në industrinë ushqimore të Shqipërisë, një sektor me potencial të madh për rritje dhe eksport.

Përmirësimi i prodhimit bujqësor dhe teknologjisë: Shqipëria ka një territor të pasur për bujqësinë dhe mund të përfitojë nga teknologjitë moderne që Kina mund të ofrojë për përmirësimin e rendimentit dhe rritjen e prodhimit bujqësor. Kjo mund të përfshijë investime në sisteme ujitjeje, mekanizëm bujqësor të avancuar, dhe prodhim më të qëndrueshëm.

Industria e ushqimeve dhe eksportet: Kina është një treg i madh për produktet ushqimore dhe bujqësore. Shqipëria mund të rrisë eksportet e saj të produkteve si frutat, perimet dhe produktet bujqësore të tjera në tregun kinez, duke përfituar nga mundësitë e tregtisë globale dhe marrëveshjet dypalëshe.

4. Turizmi dhe Shërbimet

Shqipëria ka gjithashtu një potencial të madh për të zhvilluar industrinë e turizmit, dhe Kina

mund të kontribuojë në zhvillimin e këtij sektori. Kina është një nga tregjet më të mëdha turistike në botë, dhe Shqipëria mund të tërheqë turistë kinezë, duke promovuar trashëgiminë e saj natyrore dhe historike. Investimet kineze në ndërtimin e hoteleve dhe infrastrukturës turistike mund të ndihmojnë në rritjen e këtij sektori.

Shqipëria, me peizazhet e saj të bukura dhe kostot më të ulëta, mund të bëhet një destinacion për turizëm shëndetësor dhe wellness, një sektor ku investimet kineze mund të sjellin përfitime të mëdha.

Investime në Shkencë dhe Teknologji: Infrastruktura dhe Bashkëpunimi

Në një periudhë ku teknologjia dhe inovacioni po transformojnë shpejt ekonominë dhe shoqëritë, investimet në shkencë dhe inteligjencën artificiale (AI) janë thelbësore për të siguruar një zhvillim të qëndrueshëm dhe konkurrueshëm. Kina është një nga liderët botërorë në zhvillimin e teknologjive të avancuara, dhe ka potencialin për të luajtur një rol të rëndësishëm në përmirë-

simin e sektorit të shkencës dhe teknologjisë në Shqipëri.

Në këtë kontekst, Shqipëria mund të përfitojë shumë nga partneritetet me Kinën, duke investuar në zhvillimin e shkencës dhe AI, dy sektorë me potencial të madh për të avancuar ekonominë dhe shoqërinë e vendit. Më poshtë do të analizojmë mundësitë e investimeve dhe bashkëpunimit në këto fusha.

Kina ka një përvojë të pasur në zhvillimin e shkencës dhe kërkimit, dhe mund të ofrojë mundësi për investime dhe bashkëpunim në disa fusha kyçe për Shqipërinë:

- **Qendrat kërkimore dhe shkencore:** Kina ka ndërtuar disa nga qendrat kërkimore më të avancuara në botë. Shqipëria mund të bashkëpunojë me institucionet kineze për të krijuar qendra të përbashkëta kërkimore dhe shkencore në fusha si bioteknologjia, inxhinieria, dhe shkenca kompjuterike. Kjo mund të çojë në zhvillimin e projekteve të përbashkëta dhe krijimin e mundësive për të nxitur inovacionin dhe zhvillimin e teknologjive të reja.

• **Shkëmbimi i ekspertizës dhe trajnimi i talenteve:** Bashkëpunimi me universitetet dhe institucionet kërkimore kineze mund të ofrojë mundësi për trajnime dhe shkëmbim të ekspertizës. Shqipëria mund të përfitojë nga burimet kineze për zhvillimin e sistemeve arsimore dhe trajnimit në teknologji të avancuara, si dhe për të promovuar kërkimin shkencor dhe zhvillimin e talenteve lokale në fushat kyçe.

• **Infrastruktura e kërkimit:** Shqipëria mund të përfitojë nga investimet kineze për modernizimin e infrastrukturës së kërkimit, duke përfshirë laboratorët, pajisjet e teknologjisë së lartë dhe software të avancuar që janë thelbësore për kërkimet shkencore në fusha si bioteknologjia, materialet e reja, dhe inxhinieria e energjisë.

Investimet në shkencë dhe inteligjencë artificiale janë një mundësi e madhe për të rritur konkurrencën dhe zhvillimin e Shqipërisë në një botë gjithnjë e më të dixhitalizuar. Kina, si një lider global në këto fusha, mund të ofrojë teknologjinë, njohuritë dhe burimet që nevojiten për të ndihmuar Shqipërinë të shfrytëzojë potencialin e saj në shkencë dhe teknologji.

Bashkëpunimi si Zgjidhje për Sfidat Globale

Pandemitë si COVID-19 na mësuam rëndësinë e solidaritetit global. Ashtu siç një krizë shëndetësore mund të përhapet me shpejtësi nga një vend në tjetrin, po ashtu edhe zgjidhjet për përballimin e saj kërkojnë një angazhim të përbashkët global. Që nga shpërndarja e vaksinave deri tek koordinimi i kërkimeve shkencore dhe ndihmës ndërkombëtare, shembujt e bashkëpunimit global kanë treguar se

kur vendet dhe popujt bashkohen, mund të kalojnë çdo pengesë.

Në këtë botë gjithnjë e më të globalizuar, është jetike që të heqim **muret ndarëse** që na ndajnë, qofshin ato fizike, ideologjike, ose kulturore. **Muret ndarëse** shpesh krijojnë ndasi dhe tensione midis grupeve, popujve, dhe kombeve, duke ushqyer pasiguri dhe frikë. Nga ndarjet mes vendeve të pasura dhe atyre të varfra, deri te përçarjet ndërmjet grupeve etnike dhe fetare, këto ndasi shërbejnë si pengesa për zhvillimin e paqes dhe prosperitetit të përbashkët.

Në vend të mureve, duhet të ndërtojmë **ura** që lidhin njerëzit. Duhet të promovojmë **bashkëpunimin dhe mirëkuptimin ndërkulturor**, duke festuar pasuritë e diversitetit njerëzor dhe duke mësuar nga njëri-tjetri. Një botë pa mure ndarëse është një botë ku respektohen të drejtat e njeriut dhe barazia, ku çdo indiv-

BASHKËPUNIMI NDËRKOMBËTAR

Për të adresuar sfidat globale, si ndotja, pandemia, dhe pasiguritë ekonomike, është e nevojshme që kombet të punojnë së bashku dhe të ndajnë burimet dhe njohuritë. Organizatave ndërkombëtare si Kombet e Bashkuara, Organizata Botërore e Shëndetësisë, dhe Fondi Monetar Ndërkombëtar janë platforma për këtë bashkëpunim, dhe duhet të mbështeten për të siguruar një koordinim të efektshëm.

id ka mundësi të zhvillohet dhe të kontribuojë për të mirën e përgjithshme.

Bashkëpunimi ndërkombëtar: Për të adresuar sfidat globale, si ndotja, pandemia, dhe pasiguritë ekonomike, është e nevojshme që kombet të punojnë së bashku dhe të ndajnë burimet dhe njohuritë. Organizatave ndërkombëtare si Kombet e Bashkuara, Organizata Botërore e Shëndetësisë, dhe Fondi Monetar Ndërkombëtar janë platforma për këtë bashkëpunim, dhe duhet të mbështeten për të siguruar një koordinim të efektshëm.

Shkëmbimi i ideve dhe inovacioneve: Kur shtetet dhe popujt e ndryshëm bashkëpunojnë, ndajnë eksperiencën dhe burime, krijohet një klimë e fuqishme inovacioni. Kjo mund të çojë në zgjidhje të reja për teknologji të pastër, për zhvillimin e energjive të rinovueshme, për përdorimin e inteligjencës artificiale për mirëqenien e shoqërive, dhe shumë mundësi të tjera që mund të përfitojnë të gjithë njerëzit.

Të ndërtojmë **ura bashkëpunimi dhe jo mure ndarëse**, sepse të gjithë jemi pjesë e një bote globale. Në një kohë kur sfidat globale kërkojnë përgjigje të përbashkëta, është e domosdoshme të tejkalojmë ndasitë dhe të punojmë së bashku për një të ardhme më të qëndrueshme dhe të barabartë për të gjithë. Vetëm përmes solidaritetit, ndarjes së burimeve dhe bashkëpunimit ndërkombëtar mund të adresojmë problemet që prekin çdo njeri, si ndryshimet klimatike, pandemitë, dhe pasiguritë ekonomike. Si banorë të këtij planeti, jemi të lidhur dhe kemi përgjegjësinë të ndërtojmë një shoqëri që mbështet njëri-tjetrin dhe respekton diversitetin, duke krijuar mundësi dhe prosperitet për të gjithë.

Politika e Jashtme e Kinës në vitin 2024: një strategji e bashkëpunimit global dhe diplomacisë proaktive

Dr. Marsela MUSABELLIU

Në vitin 2024, Kina dalon si një aktor kyç në diplomacinë ndërkombëtare dhe përpjekjet e saj janë të rrënjosura në promovimin e dialogut, nismave intensive, gjithmonë duke theksuar prosperitetin e përbashkët dhe një rend ndërkombëtar më të drejtë. Një aspekt kyç i strategjisë diplomatike të Kinës, theksuar nga Presidenti Xi, është koncepti i ndërtimit të një bashkësie me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin. Kjo reflekton mendësinë mbi diplomacinë dhe përmbledh vlerat dhe aspiratat e Kinës për qytetërimin global. Qëllimi është ndërtimi i një bote më të hapur, më gjithëpërfshirëse, dhe e karakterizuar nga paqja e qëndrueshme, siguria dhe prosperiteti i përbashkët.

Vizioni i Kinës për qeverisjen globale përfshin konsultim të gjerë, kontribut të përbashkët dhe arritje të përbashkëta, duke promovuar një lloj të ri të

Presidenti kinez Xi Jinping takohet me homologun francez Emanuel Macron në Francë më 6 maj të vitit 2024/Foto nga Xinhua

marrëdhënieve ndërkombëtare. Udhëzimet strategjike për këtë vizion vijnë nga zbatimi i nismave globale të lançuara nga Kina, si “Një brez, një rrugë”, Nisma e

Zhvillimit Global, Nisma e Sigurisë Globale, etj. Nismat e Kinës për pjesën tjetër të botës përfshijnë planet për modernizimin dhe një përkushtim për të nxitur zhvillimin dhe prosperitetin.

Vizioni i Kinës për qeverisjen globale përfshin konsultim të gjerë, kontribut të përbashkët dhe arritje të përbashkëta, duke promovuar një lloj të ri të marrëdhënieve ndërkombëtare. Udhëzimet strategjike për këtë vizion vijnë nga zbatimi i nismave globale të lançuara nga Kina, si “Një brez, një rrugë”, Nisma e Zhvillimit Global, Nisma e Sigurisë Globale, etj. Nismat e Kinës për pjesën tjetër të botës përfshijnë planet për modernizimin dhe një përkushtim për të nxitur zhvillimin dhe prosperitetin.

Diplomacia e Kreut të Shtetit – “Xiplomacy”

“Ndërsa ndjek zhvillimin e saj, Kina gjithashtu ka përqaftuar botën dhe ka përmbushur përgjegjësinë e saj si një vend i madh” – u shpreh Xi Jinping në mesazhin e urimit për vitin 2024.

Diplomacia e kreut të shtetit luan një rol thelbësor në formësimin e pozitës globale të një vendi. Për Kinën, një vend që po transformohet me shpejtësi, diplomacia e kreut të shtetit është bërë një instrument kyç për të shprehur

Xi Jinping ka qenë i përfshirë drejtpërdrejt në zhvillimin e marrëdhënieve të Kinës me shumë rajone kyçe të botës. Vizitat e tij në Evropë në fillim të majit 2024 kanë pasur për qëllim thellimin e lidhjeve strategjike dhe promovimin e bashkëpunimit ekonomik dhe politik. Vizita në Evropë, u karakterizua nga takime dhe pritje madhështore. Në Paris, në Beograd dhe në Budapest numri një i politikbërjes kineze foli gjatë dhe me detaje mbi pozicionimin e vendit të tij dhe pritshmëritë për të ardhmen.

Presidenti kinez Xi Jinping u takua kryeministren italiane Giorgia Meloni më 29 korrik 2024, Pekin/Xinhua

qasjen e Kinës ndaj sfidave dhe përgjegjësisë globale. Kjo diplomaci, e njohur si "Xiplomacy", pasqyron një qasje të personalizuar dhe proaktive ndaj marrëdhënieve ndërkombëtare. Xi ka qenë jashtëzakonisht aktiv në skenën ndërkombëtare, duke ndërmarrë vizita të shumta shtetërore, duke pritur në Pekin një sërë liderësh botërorë dhe duke marrë pjesë në forume globale për të thelluar marrëdhëniet me vendet e tjera. Ky vizion dhe aksion reflekton dëshirën e Kinës për të ndihmuar në krijimin e një

bote ku bashkëpunimi dhe mirëkuptimi mes vendeve janë normë, duke i dhënë përparësi zhvillimit të qëndrueshëm dhe prosperitetit të përbashkët.

Xi Jinping ka qenë i përfshirë drejtpërdrejt në zhvillimin e marrëdhënieve të Kinës me shumë rajone kyçe të botës. Vizitat e tij në Evropë në fillim të majit 2024 kanë pasur për qëllim thellimin e lidhjeve strategjike dhe promovimin e bashkëpunimit ekonomik dhe politik. Vizita në Evropë, u karakterizua nga takime dhe pritje madhështore.

Në Paris, në Beograd dhe në Budapest numri një i politikbërjes kineze foli gjatë dhe me detaje mbi pozicionimin e vendit të tij dhe pritshmëritë për të ardhmen. Mandej, gjatë vizitës së tij në Kazakistan në korrik 2024, Xi theksoi rëndësinë e bashkëpunimit mes vendeve, duke përshkruar lidhjet si një shembull të shkëlqyer të miqësisë dhe bashkëpunimit të ndërsjellë.

Xi ka pritur me nderime shtetërore kryeministrin e Spanjës, Pedro Sánchez më 9 shtator, presidentin e Vietnamit më 19 gusht, kryeministren italiane Giorgia Meloni më 29 korrik, udhëheqësin gjerman Olaf Scholz më 19 prill, Sekretarin e Shtetit Antony Blinken më 25 prill, e shumë të tjerë. Dhe patjetër prezenca e Xi në Kazan të Rusisë, për mbledhjen BRICS+ u bë lajm me interes botëror. Diplomacia e Xi Jinping është fokusuar në promovimin e një

Presidenti Xi Jinping në Kazan të Rusisë, për mbledhjen BRICS+ /Foto nga Xinhua

14 fraksione palestineze nënshkruan Deklaratën e Pekinit për përfundimin e ndarjeve dhe forcimin e unitetit, 23 korrik 2024, Pekin/Foto nga VCG

bote ku siguria dhe paqja janë në qendër të politikave globale. Ai përherë thekson rëndësinë e vlerave tradicionale të bashkëjetesës harmonike dhe refuzon hegjemoninë, duke përqafuar një qasje që promovon ndërveprimin dhe përfitimet e përbashkëta mes kombeve.

Çfarë ofron dhe çfarë promovon Kina për rendin aktual

Ka probleme, ka deficite por ka edhe zgjidhje. Në një botë gjithnjë e më të ndërlidhur ku sfidat globale i kapërcejnë kufijtë, bashkëpunimi ndërmjet kombeve bëhet imperativ. Kina, si një nga fuqitë kryesore të botës, ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm duke prezantuar disa nisma kryesore globale që synojnë nxitjen e bashkëpunimit, rritjen e sigurisë, promovimin e zhvillimit dhe edukimin e një qytetërimi të përbashkët global. Këto nisma mishërojnë angazhimin e Kinës për të ndërtuar një botë më paqësore, më të begatë dhe harmonike.

Filozofia kineze, nismat e saj globale, aktivizmi i vendit në rang ndërkombëtar dhe angazhimi i pasosur për gjithëpërf-

shirje mund të përmbliidhen qartësisht në fjalët e liderit kinez: *“Kina do të ecë përpara së bashku me të gjitha forcat përparimtare të botës në udhëtimin e madh drejt një komuniteti me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin, dhe gjithmonë do të jetë ndërtues i paqes botërore, kontribues në zhvillimin global, mbrojtës i rendit ndërkombëtar dhe ofrues i të mirave publike.”*

Një temë qendrore e diploma-

Një temë qendrore e diplomacisë kineze në vitin 2024 është zgjidhja e konflikteve nëpërmjet dialogut. Kina bën thirrje për një botë multipolare ndërsa përkrah globalizimin ekonomik gjithëpërfshirës duke theksuar përgjegjësinë e shtuar të Kinës si një aktor kryesor në çështjet ndërkombëtare dhe përkushtimin e saj për të promovuar një rend global më gjithëpërfshirës dhe më të balancuar.

cisë kineze në vitin 2024 është zgjidhja e konflikteve nëpërmjet dialogut. Kina bën thirrje për një botë multipolare ndërsa përkrah globalizimin ekonomik gjithëpërfshirës duke theksuar përgjegjësinë e shtuar të Kinës si një aktor kryesor në çështjet ndërkombëtare dhe përkushtimin e saj për të promovuar një rend global më gjithëpërfshirës dhe më të balancuar. Kina ka qenë një përkrahëse e madhe e multilateralizmit dhe forcimit të institucioneve ndërkombëtare si Kombet e Bashkuara (OKB). Ajo ka përkrahur rolin e OKB-së në adresimin e sfidave globale si ndryshimi klimatik, siguria ndërkombëtare dhe qeverisja e teknologjive të reja, përfshirë inteligjencën artificiale. Pekini ka theksuar se zgjidhja e këtyre problemeve komplekse kërkon bashkëpunim global dhe një qasje gjithëpërfshirëse.

Qasja proaktive e Kinës për adresimin e çështjeve të nxehta nënvizon më tej angazhimin e saj për zhvillim global. Duke punuar në mënyrë aktive drejt pajtimit dhe stabilitetit, Kina dërgon një mesazh pozitiv për mundësinë e zgjidhjes së çështjeve komplekse

Kina paraqet propozime për nxitjen e zhvillimit ekonomik global në samitin e BRICS-it, 24 tetor 2024, Kazan, Rusi/Foto nga Xinhua

ndërkombëtare përmes diplomacisë dhe bashkëpunimit.

Promovimi i rritjes ekonomike dhe globalizimit të qëndrueshëm

Një nga gurët themelore të politikës së jashtme të Kinës është përkushtimi i saj për të promovuar rritjen ekonomike globale. Në vitin 2024, ekonomia kineze vazhdoi të jetë një nga shtyllat kryesore të rritjes, duke kontribuar në një të tretën e rritjes ekonomike të botës. Kjo ka ndihmuar në përmirësimin e standardit të jetesës në shumë vende, veçanërisht në ato në zhvillim. Kina ka mbështetur një globalizim ekonomik gjithëpërfshirës, duke hedhur poshtë idenë e shkëputjes ekonomike midis vendeve.

Roli i Kinës në promovimin e rritjes globale karakterizohet nga optimizmi dhe hapja e ekonomisë. Elasticiteti i ekonomisë kineze dhe kontributi i saj në një të tretën e rritjes globale pasqyrojnë jo vetëm aftësinë ekonomike të Kinës, por edhe angazhimin e saj për të qenë një forcë shtytëse për zhvillimin botëror. Duke theksuar rëndësinë e bashkëpunimit

ndërkombëtar dhe duke hedhur poshtë nocionin e shkëputjes, inkurajohet një mentalitet që e sheh globalizimin ekonomik si një prirje të pakthyeshme.

Kina promovon idenë se vendet e zhvilluara dhe ato në zhvillim duhet të bashkëpunojnë për të ndërtuar një sistem global që pasqyron nevojat dhe interesat e të gjithë njerëzimit. Në këtë drejtim, Pekini ka vënë theks të veçantë në angazhimin për paqe

dhe siguri të qëndrueshme, si dhe në bashkëpunimin ekonomik dhe zhvillimin e qëndrueshëm. Përmes nismave të saj, Kina ka ndihmuar në transformimin e ekonomive të vendeve në zhvillim, duke kontribuar në industrializimin dhe modernizimin në këto rajone.

Së fundmi, në kohët tona ndryshimet gjeopolitike po shpalosen vullshëm dhe si kurrë më parë. Deficitet në paqe, zhvillim, siguri dhe qeverisje po rriten. Njerëzimi është në një udhëkryq dhe përballë një zgjedhjeje konsekuente për të ardhmen e tij, ndërkohë që multipolariteti botëror dhe globalizimi ekonomik vazhdojnë të evoluojnë. Ky nuk është një fenomen i ri, por një çështje e vazhdueshme e rrënjësor thellë në dinamikat historike, politike dhe ekonomike të njerëzimit.

Ndërsa sfidat vazhdojnë të tejkalojnë kufijtë kombëtarë, roli i Kinës si një katalizator dialogu dhe bashkëpunimi bëhet gjithnjë e më i rëndësishëm. Duke mbështetur një botë që prioritetizon zhvillimin e qëndrueshëm dhe prosperitetin e përbashkët, Kina pozicionohet si një aktor global përgjegjës.

Një nga gurët themelore të politikës së jashtme të Kinës është përkushtimi i saj për të promovuar rritjen ekonomike globale. Në vitin 2024, ekonomia kineze vazhdoi të jetë një nga shtyllat kryesore të rritjes, duke kontribuar në një të tretën e rritjes ekonomike të botës. Kjo ka ndihmuar në përmirësimin e standardit të jetesës në shumë vende, veçanërisht në ato në zhvillim.

Kontributi i Kinës për ruajtjen e paqes dhe garantimin e stabilitetit ekonomik global

Redion LULI*

Rrugëtimi 75-vjeçar i Republikës Popullore të Kinës ka dëshmuar përpjekjet e pandërprera të popullit kinez për të ndjekur zhvillimin dhe përparimin, duke krijuar një mrekulli të rritjes ekonomike af-

atgjatë dhe stabilitet social.

Ndërsa nis rrugëtimin e modernizimit në epokën e re, vendi përpiqet të realizojë ëndrrën e tij për përtëritje kombëtare përmes modernizimit dhe zhvillimit paqësor. Me një vizion për përparimin e njerëzimit, Kina mbetet e përkushtuar për të ofruar mundësi të reja për ruajtjen e paqes dhe zhvillimin botëror përmes prosperitetit të saj.

Kina si promovuese e paqes në vitin 2024

Tribuna e Tian'anmen në qendër të Pekinit, simboli i Republikës Popullore të Kinës, është zbuluar me mbishkrimin monu-

mental “Rroftë Uniteti i Madh i Popujve të Botës”, një mesazh i thellë që pasqyron vizionin global të kombit kinez për paqen dhe harmoninë ndërkombëtare. Mbishkrimi, i mbetur aty që nga viti 1950, viti pas themelimit të Kinës së Re, mbetet shumë i rëndësishëm në një botë të mbushur me ndasi, konflikte dhe luftëra.

Duke çuar përpara frymën e këtij mbishkrimi ikonik, vizioni i Presidentit kinez Xi për të ndërtuar një komunitet me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin ofron një dritë shprese për një bashkëjetesë paqësore dhe zhvillim të për-

Në Foto: Turistë të huaj në sheshin Tian'anmen në qendër të Pekinit /Foto nga VCG

bashkët mes kaosit dhe konflikteve globale.

Kur Lufta e Ftohtë ishte në kulmin e saj në vitet 1950, mençuria kineze, e rrënjosur në shekuj të një qytetërimi paqësor, doli me Pesë Parimet e Bashkëjetesës Paqësore, përkatësisht respektin e ndërsjellë për sovranitetin dhe integritetin territorial, mosulmimin e ndërsjellë, mosndërrhyrjen në punët e brendshme të njëri-tjetrit, barazinë dhe përfitimin reciprok, si dhe bashkëjetesën paqësore.

Për shkak të apelit të tyre universal, Pesë Parimet e Bashkëjetesës Paqësore, të cilët kanë qenë themeli i politikës së jashtme të paqes të Kinës dhe që janë të përfshirë në tekstin e Kushtetutës së vendit, ofrojnë një pasqyrë globale se si vendet e zhvilluara dhe ato në zhvillim mund të jetojnë tok së bashku.

Rruga e paanshmërisë dhe diplomacisë paqësore, e cila ndiqet vazhdimisht nga Kina, spikat në botën e sotme, duke qenë se Pekini po merr një rol aktiv në ndërmjetësimin e konflikteve dhe promovimin e dialogut për të arritur paqen.

Kina ka luajtur një rol konstruktiv në krizën e Ukrainës, konfliktin Palestinë-Izrael dhe çështjet që kanë të bëjnë me Gadishullin Korean, Iranin, Mianmarin dhe Afganistanin.

Në kuadër të propozimit të një zgjidhjeje paqësore të krizës në Ukrainë, në shtator të këtij viti u mbajt takimi ministror i grupit “Miqtë për Paqen” për krizën e Ukrainës në selinë e OKB-së në Nju Jork.

Takimi u kryesua nga Ministri i jashtëm i Kinës, Wang Yi, dhe

Takimi ministror i grupit “Miqtë për Paqen” /Foto nga Ministria e Jashtme e Kinës

këshilltari i politikës së jashtme të Brazilit, Celso Amorim. Ky plan u propozua për herë të parë nga Kina dhe Brazili në maj. Ky plan i ka rrënjët në një plan që Kina e ka propozuar që në fillim të luftës. Në takim nuk morën pjesë Ukraina apo Rusia, por ai u përshëndet nga shumë vende anëtare të OKB-së si një angazhim konkret në kryesimin e Kinës për zgjidhjen paqësore të konfliktit në fjalë.

Referuar çështjes palestineze, Deklarata e Pekinit e nënshkruar nga 14 fraksione palestineze në Pekin më 23 korrik të këtij viti për t’i dhënë fund ndasive mes tyre dhe për të forcuar unitetin e ka kthyer Kinën në një epiqendër të diplomacisë globale. Nënsh-

krimi i deklaratës ishte një hap vendimtar drejt zgjidhjes së çështjes palestineze dhe arritjes së paqes dhe stabilitetit në Lindjen e Mesme. Ishte gjithashtu hera e parë që një dokument i brendshëm i pajtimit palestinez u miratua me ndihmën vendimtare të një vendi përtej botës arabe.

Pas vitesh armiqësie të hapur, Arabia Saudite dhe Irani ranë dakord më 10 mars të këtij viti të rivendosin lidhjet diplomatike pas bisedimeve të ndihmuara nga Kina, një zhvillim i rëndësishëm për të dy kombet dhe një ndihmë për sigurinë dhe stabilitetin e Lindjes së Mesme.

Ndryshe nga Shtetet e Bashkuara, Kina nuk ka treguar as-

Ministri i jashtëm i Kinës, Wang Yi, dhe këshilltari i politikës së jashtme të Brazilit, Celso Amorim kryesojnë takimin ministror të grupit “Miqtë për Paqen”/Foto nga Ministria e Jashtme e Kinës.

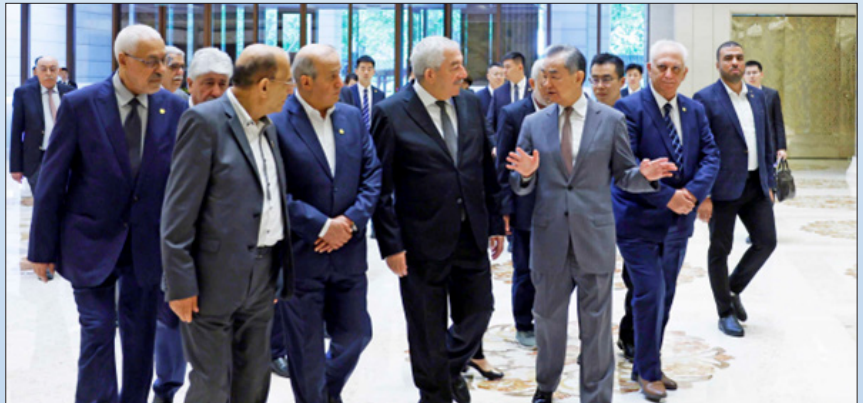
jë interes për krijimin e bazave ushtarake në rajon deri më tani. Përfshirja politike e Kinës në rajon mbetet e kufizuar. Kina gjithashtu përmbahet nga ndërhyrjet me pretekstin e mbrojtjes së të drejtave të njeriut ose promovimit të demokracisë. Ajo ka shmangur përdorimin e standardeve të dyfishta në marrëdhëniet ndërkombëtare. Kështu e shohin Kinën shumë shtete në rajon, kështu që nuk është e çuditshme që politika e jashtme e Kinës është më tërheqëse për liderët në Lindjen e Mesme.

Filozofia diplomatike e Kinës që ka për synim promovimin e paqes dhe zhvillimin, është shumë më tërheqëse se sa taktikat e disa vendeve të tjera për të nxitur konfrontimin me qëllim zgjerimin e interesave të tyre në rajonin e Gjirit Persik.

Proverbi kinez “Duroi një moment zemërimi për të ruajtur paqen; tërhiquni një hap pas për të fituar një perspektivë më të gjerë” pasqyron durimin strategjik dhe kompromisin që mbështet qasjen diplomatike të Kinës.

Në prill të vitit 2022 Presidenti Xi propozoi Iniciativën Globale të Sigurisë, e cila mbron një vizion të sigurisë së përbashkët, gjithëpërfshirëse, bashkëpunuese dhe të qëndrueshme, ndjek filozofinë se njerëzimi është një komunitet i pandashëm i sigurisë dhe synon të propozojë një rrugë të re drejt sigurisë që vendos dialogun mbi konfrontimin dhe partneritetin mbi aleancat.

Aktualisht, Kina është kontribuuesja e dytë më e madhe financiare në operacionet paqeruajtëse të Kombeve të Bashkuara.

Deklarata e Pekinit e nënshkruar nga 14 fraksione palestineze në Pekin më 23 korrik të këtij viti/Foto nga Ministria e Jashtme e Kinës

Kontributi në rritjen ekonomike globale

Që kur Kina filloi reformat dhe politikat e hapjes së vendit në vitin 1978, ajo ka dhënë kontribut të ndjeshëm për ruajtjen e paqes dhe zhvillimin botëror përmes rritjes së saj të gjithanshme. Kontributi i vendit në rritjen ekono-

mike globale ishte mesatarisht 24.8% nga viti 1979 deri në vitin 2023, duke zënë vendin e parë në botë, sipas Byrosë Kombëtare të Statistikave. Kina është kthyer në prodhuesin më të madh në botë, në epiqendrën e tregtisë së mallrave dhe mbajtësin më të madh të rezervave valutore.

Vizitorë të huaj në Panirin e Import-Eksportit të Kinës, ose Panair i Kantonit, tetor 2024/Foto nga VCG

David Morris, themelues dhe president i 1Earth Village, një platformë konsulence, ka deklaruar se çdo brez haset me ndryshime të mëdha, por bota aktualisht po përjeton një stuhi lëkundjesh sizmike në ekuilibrin e fuqisë, një transformim teknologjik dhe një krizë klimatike. “Kina është në qendër të secilit prej këtyre zhvillimeve dhe mënyra se si ajo i menaxhon sfidat e saj të brendshme do të ndikojë jo vetëm tek populli kinez, por edhe tek pjesa tjetër e botës”.

Iniciativa në rritje “Një Brez dhe një Rrugë” (Belt and Road Initiative – BRI), e cila u lançua në vitin 2013 për të promovuar ndërtimin e një komuniteti me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin, ka treguar se si Kina i përkthen fjalët e saj në vepra dhe se si ky koncept ndihmon në ndryshimin e botës ku jetojmë.

Një sërë projektesh të rëndësishme të iniciativës “Një Brez dhe një Rrugë” kanë arritur të realizohen. Midis tyre, “China-Europe Railway Express” që përfshin një rrjet linjash hekurudhore që lidhin Europën dhe

“China-Europe Railway Express”/foto nga VCG

Azinë, me 86 rrugë operative që shkojnë në mbi 200 qytete në 25 vende europiane.

Referuar të dhënave të Ministrisë së Jashtme të Kinës, nga viti 2013 deri në 2023, BRI ka galvanizuar afro 1 trilion dollarë investime, ka krijuar më shumë se 3000 projekte bashkëpunimi, ka krijuar 420.000 vende pune lokale dhe ka ndihmuar në nxjerrjen e pothuajse 40 milionë njerëzve nga varfëria.

Projektet e BRI kanë demonstruar se si bashkëpunimi efektiv mund të transformojë konceptin

e ndërtimit të një komuniteti me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin në një realitet të prekshëm.

Krijimi i zonave të tregtisë së lirë shënon një tjetër moment historik në hapjen e Kinës. Që nga inaugurimi i zonës së parë pilot të tregtisë së lirë të Kinës në Shanghai në 2013, numri është zgjeruar në 22 deri në vitin 2024.

Ekspozita Ndërkombëtare e Importit të Kinës (CIIE), si ekspozita e parë në botë me temë importi, përfaqëson një tjetër përparim të madh në rrugën e hapjes së Kinës, duke shënuar një risi të rëndësishme në hapjen ekonomike globale. CIIE i gjashtë në nëntor të vitit 2023 tërhoqi 3486 kompani nga 128 vende dhe rajone, me vlerën e marrëveshjeve të synuara që tejkalojnë shumën 78.4 miliardë dollarë. Krahasuar me ekspozitat e mëparshme, CIIE tani më jo vetëm që fokusohet tek teknologjitë dhe produktet e avancuara, por gjithashtu ofron një mundësi të rrallë për vendet më pak të zhvilluara për të hyrë në tregjet ndërkombëtare.

Ekspozita Ndërkombëtare e Importit të Kinës (CIIE)

Nga BRI tek Nisma e Zhvillimit Global, Nisma e Sigurisë Globale dhe Nisma e Qytetërimit Global, Kina ka ofruar një sërë të mirash publike për të adresuar sfidat globale. Më shumë se 100 vende dhe një numër organizatash ndërkombëtare, përfshirë OKB-në, kanë shprehur mbështetje për Nismën e Zhvillimit Global (GDI) dhe mbi 80 vende i janë bashkuar Grupit të Miqve të GDI, sipas Ministrisë së Jashtme të Kinës.

Kina në mbrojtje të rendit ndërkombëtar

Gjatë fjalës së tij në sesionin “Kina në botë” në Konferencën e 60-të të Sigurisë në Mynih në shkurt të 2024, Ministri i Jashtëm i Kinës Wang Yi siguroi botën se Kina do të jetë një forcë në mbështetje të stabilitetit në kuadër të përmirësimit të qeverisjes globale. “Kina mbështet autoritetin e Organizatës së Kombeve të Bashkuara dhe statusin e saj thelbësor, si dhe rolin kryesor të Këshillit të Sigurimit të OKB-së në çështjet e paqes dhe sigurisë”, tha ai, duke shtuar se “ajo ka forcuar solidaritetin dhe bashkëpunimin në Jugun Global dhe përpiqet të rrisë përfaqësimin dhe zërin e vendeve në zhvillim në çështjet globale”.

“Kina mbështet autoritetin e Organizatës së Kombeve të Bashkuara dhe statusin e saj thelbësor, si dhe rolin kryesor të Këshillit të Sigurimit të OKB-së në çështjet e paqes dhe sigurisë”, tha ai, duke shtuar se “ajo ka forcuar solidaritetin dhe bashkëpunimin në Jugun Global dhe përpiqet të rrisë përfaqësimin dhe zërin e vendeve në zhvillim në çështjet globale”.

I dërguari kinez Xie Zhenhua për ndryshimet klimatike takohet me homologun amerikan John Kerry në COP28, Dubai, dhjetor 2023/VCG

Ndërsa bota përballet me kërcënimin e ndryshimeve klimatike, Kina ka qenë një shtysë e madhe për organizimin e Konferencës së OKB-së për Ndryshimet Klimatike (COP 28) të mbajtur në Dubai, Emiratet e Bashkuara Arabe, në dhjetor të 2023, që u mbyll me arritjen e një konsensusi të rëndësishëm të të gjithë vendeve pjesëmarrëse.

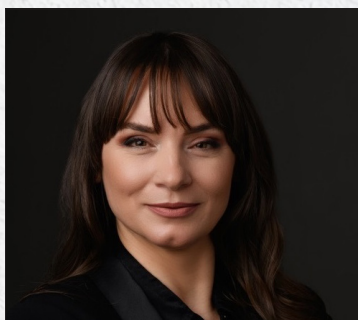
Në përgjigje të sfidës së Inteligjencës Artificiale, Kina inicioi Nismën Globale të Qeverisjes së Inteligjencës Artificiale vitin e kaluar dhe mbështet krijimin e një organi ndërkombëtar qeverisës për Inteligjencën Artificiale brenda kornizës së OKB-së për të mbrojtur bashkërisht mirëqenien e të gjithë njerëzimit.

Nga BRI tek Nisma e Zhvillimit Global, Nisma e Sigurisë Globale dhe Nisma e Qytetërimit Global, Kina ka ofruar një sërë të mirash publike për të adresuar sfidat globale. Më shumë se 100 vende dhe një numër organizatash ndërkombëtare, përfshirë OKB-në, kanë shprehur mbështetje për Nismën e Zhvillimit Global (GDI) dhe mbi 80 vende i janë bashkuar Grupit të Miqve të GDI, sipas Ministrisë së Jashtme të Kinës.

Me të gjithë potencialin ekonomik që posedon dhe një politikë të jashtme tejet aktive Kina do të vijojë të veprojë si një forcë stabilizuese në promovimin e bashkëpunimit midis vendeve të mëdha, sigurisht e motivuar edhe nga mbrojtja e interesave të saj kombëtare. Sa më e trazuar të bëhet situata ndërkombëtare, aq më shumë “fuqitë e mëdha” do të duhet të rrisin koordinimin dhe një fuqi globale si Kina do të ketë një rol qendror në këto zhvillime.

***Pedagog/Ekspert i së Drejtës Ndërkombëtare, Universiteti Mesdhetar i Shqipërisë**

Roli i Kinës në paqen globale dhe ndërtimi i një komuniteti me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin

Marjana DODA

Faktori Kinë tashmë është një realitet qendror në rendin global, duke ndikuar në dimensionet ekonomike, diplomatike, strategjike, teknologjike, mjedisore dhe kulturore të marrëdhënieve ndërkombëtare. Fuqia dhe ndikimi në rritje i Kinës po riformësojnë peizazhin global, duke ndikuar në mënyrën se si adresohen sfidat globale dhe si evoluojnë normat dhe praktikat ndërkombëtare.

Presidenti kinez Xi Jinping në Takimin Jozyrtar të Liderëve të APEK-ut, Lima, Peru, nëntor 2024/Xinhua

Këtë e kemi parë më së miri gjatë viteve të fundit, se si Kina është angazhuar seriozisht përballë konflikteve globale, e sidomos përgjatë vitit 2024.

Roli i Kinës në konfliktet globale karakterizohet nga një preferencë për zgjidhje diplomatike

Presidenti kinez Xi Jinping në Takimin Jozyrtar të Liderëve të APEK-ut, Lima, Peru, nëntor 2024/Xinhua

dhe ekonomike, një përkushtim ndaj multilateralizmit dhe një balancim strategjik i marrëdhënieve.

Pa diskutim që roli i Kinës në konfliktet globale është vendimtar për shkak të fuqisë së saj ekonomike, ndikimit diplomatik, interesave strategjike dhe reformën e qeverisjes globale. Qasja e saj shpesh thekson zgjidhjen paqësore dhe angazhimin ekonomik, duke formësuar dinamikën e konfliktit ndërkombëtar dhe duke kontribuar në stabilitetin global nëpërmjet përpjekjeve të saj diplomatike.

Është e qartë se çdo angazhim i Pekinit zyrtar shoqërohet me paragjykime në arenën ndërkombëtare. Kjo është e pran-

ueshme në një botë globale ku dominon realiteti gjeopolitik.

Kuptohet gjithashtu kur thuhet se Kina ka interesat e saja strategjike, por lind pyetja, cili shtet nuk ka prioritet benefitet e saj politiko-ekonomike? Cili shtet nuk punon së pari për interesat tij gjeopolitike?

Kësisoj ndërsa përfshirja e saj pasqyron ndikimin e saj në rritje globale dhe përkushtimin ndaj stabilitetit ndërkombëtar, ajo gjithashtu përballlet me sfida që lidhen me perceptimet e neutralitetit dhe interesave strategjike.

Kina ka një rol gjithnjë e më të rëndësishëm në ndërtimin dhe ndërmjetësimin e paqes globale, i formësuar nga strategjitë e saj diplomatike në zhvillim, aspira-

tat për një ndikim më të madh dhe dëshirën për t'u pozicionuar si një forcë stabilizuese në zgjidhjen e konflikteve ndërkombëtare. Ky rol pasqyron një vizion më të gjerë të një bote ku fuqia shpërndahet më barazisht dhe ku bashkëpunimi ekonomik dhe multilateralizmi janë të preferuara ndaj përballimeve ushtarake dhe veprimeve njëanshme.

Përmes angazhimit diplomatik, diplomacisë ekonomike dhe pjesëmarrjes në mekanizmat e qeverisjes globale, Kina synon të luajë një rol qendror në krijimin e një bote më paqësore dhe të qëndrueshme.

Në këtë artikull do të shohim konkretisht sukseset e ndikimit të Kinës, ndërmjetësimin të saj mes konflikteve globale, ndonëse këto sigurisht si çdo përpjekje tjetër diplomatike shoqërohet me sfidat e saj.

Në rastin konkret angazhimit të Kinës, e shohim në konfliktin në Lindjen e Mesme.

Roli i Kinës në konfliktin Hamas-Izrael në Gaza

Kina ka shprehur shqetësimin për ndikimin humanitar të

konfliktit në Gaza dhe ka bërë thirrje për një armëpushim dhe rifillimin e bisedimeve të paqes. Ai mbron një zgjidhje me dy shtete dhe ka mbështetur rezolutat e Kombeve të Bashkuara që trajtojnë konfliktin. Qëndrimi i Kinës është në përputhje me politikën e saj më të gjerë të promovimit të paqes dhe stabilitetit në Lindjen e Mesme.

Përfshirja e drejtpërdrejtë e Kinës në konfliktin Hamas-Izrael është e kufizuar. Ndërmjetësimi i 14 fraksioneve të Palestinës

14 fraksione palestineze nënkruan së fundi “Deklaratën e Pekinit për përfundimin e ndarjes dhe forcimin e unitetit kombëtar palestinez”. Sipas kësaj deklarate “Organizata për Çlirimin e Palestinës (OPP) është përfaqësuesja e vetme e ligjshme e popullit palestinez dhe shpalli se u arrit konsensus për qeverisjen e pasluftës të Gazës dhe formimin e qeverisë së përkohshme të pajtimit kombëtar. Pekini zyrtar është ndërmjetës i procesit të paqes në konfliktin izrelito-palstinez.

është një hap me rëndësi të madhe drejt përafrimit të paqes në Palestinë. Unifikimi brenda Palestinës sjell pa diskutim paqen e dëshiruar në Lindjen e Mesme.

14 fraksione palestineze nënkruan së fundi “Deklaratën e Pekinit për përfundimin e ndarjes dhe forcimin e unitetit kombëtar palestinez”. Sipas kësaj deklarate “Organizata për Çlirimin e Palestinës (OPP) është përfaqësuesja e vetme e ligjshme e popullit palestinez dhe shpalli se u arrit konsensus për qeverisjen e pasluftës të Gazës dhe formimin e qeverisë së përkohshme të pajtimit kombëtar. Pekini zyrtar është ndërmjetës i procesit të paqes në konfliktin izrelito-palstinez. Kjo marrëveshje pason raundin e bisedimeve midis Hamasit dhe Fatahut të organizuar nga Pekini në prill të këtij viti. Që nga fillimi i luftës në Gazë, Kina ka bërë shumë përpjekje diplomatike duke adresuar thirrje për zgjidhje të konfliktit me bisedime, si dhe ka dënuar luftën e Izraelit në enclave, duke bërë thirrje për krijimin e shtetit palestinez.

Megjithatë duhet thënë se qasja

14 fraksione palestineze firmosin Deklaratën e Pekinit për bashkim, korrik 2024/Foto nga MPJ

e Kinës prirret të përqendrohet në avokimin e bashkëpunimit ndërkombëtar dhe mbështetjes humanitare dhe jo në ndërhyrjen e drejtpërdrejtë.

Vizioni i Kinës për ndërtimin e një të ardhmeje të përbashkët përmes katër Iniciativave Globale (4GI)

Xi Jinping për herë të parë prezantoi vizionin e ndërtimit të një komuniteti global me një të ardhme të përbashkët në 2013 ndërsa iu drejtua Institutit Shtetëror të Moskës për Marrëdhëniet Ndërkombëtare mbi pikëpamjet e Kinës për çështjet ndërkombëtare. Ideja u përpunua më pas në fjalimin e tij inaugurues në Asamblenë e Përgjithshme të OKB-së në vitin 2015.

Në këtë fjalim, Xi avokoi për krijimin e një forme të re të marrëdhënieve ndërkombëtare të karakterizuara nga bashkëpunimi i favorshëm dhe krijimi i një komuniteti me një të ardhme të përbashkët për njerëzimin – përmes përpjekjet e mëposhtme:

1. Ndërtimi i partneriteteve të barabarta ndërmjet kombeve bazuar në konsultime të gjera dhe mirëkuptim të ndërsjellë.
2. Krijimi i një mjedisi sigurie të karakterizuar nga drejtësia, drejtësia, përpjekjet e përbashkëta dhe interesat e përbashkëta.
3. Promovimi i zhvillimit të hapur, inovativ dhe gjithëpërfshirës për të mirën e të gjithëve.
4. Rritja e shkëmbimeve ndërqytetëruese për të nxitur harmoninë, gjithëpërfshirjen dhe respektin për dallimet.
5. Ndërtimi i një ekosistemi që

Presidenti i Kinës Xi Jinping bën thirrje për më shumë përpjekje për paqen dhe zhvillimin rajonal e botëror, Lima, Peru, nëntor 2024/Xinhua

ka prioritet ‘nënën natyrë’ dhe zhvillimin e gjelbër.

Xi e sheh krijimin e një të ardhmeje të përbashkët globalisht si zgjidhjen e Kinës për sfidat e shumta me të cilat përballet bota sot. Kjo nënkupton ndërtimin e një bote të hapur dhe gjithëpërfshirëse që gëzon paqe të qëndrueshme, siguri universale dhe prosperitet të përbashkët.

Një nga gurët themelorë të politikës së jashtme të Kinës është përkushtimi i saj për të promovuar rritjen ekonomike globale. Në vitin 2024, ekonomia kineze vazhdoi të jetë një nga shtyllat kryesore të rritjes, duke kontribuar në një të tretën e rritjes ekonomike të botës. Kjo ka ndihmuar në përmirësimin e standardit të jetesës në shumë vende, veçanërisht në ato në zhvillim.

Presidenti i Kinës Xi Jinping parashikon ndërtimin e një të ardhmeje të përbashkët globalisht përmes katër iniciativave kryesore globale (4GI's): Iniciativa Brez dhe Rrugë (BRI), Iniciativa për Zhvillim Global (GDI), Iniciativa Globale e Sigurisë (GSI) dhe Iniciativa e Qytetërimit Global (GCI). Këto iniciativa së bashku shërbejnë si mjete për përpjekjet e Xi për të zgjidhur sfidat globale të sigurisë dhe zhvillimit, duke e transformuar kështu në realitet konceptin e krijimit të një të ardhmeje të përbashkët globalisht.

Nisma Brez dhe Rrugë (BRI)

BRI është shtylla kryesore dhe ndoshta më e njohura e vizionit të madh të Kinës për ndërtimin e një komuniteti global me një të ardhme të përbashkët. Propozuar nga Xi në 2013, BRI është një iniciativë globale e zhvillimit të infrastrukturës bashkëpunuese të udhëhequr nga Kina që parashikon një rrjet të ndërlidhur të rrugëve tregtare tokësore dhe detare që lidhin Azinë, Evropën, Afrikën dhe Amerikën Latine.

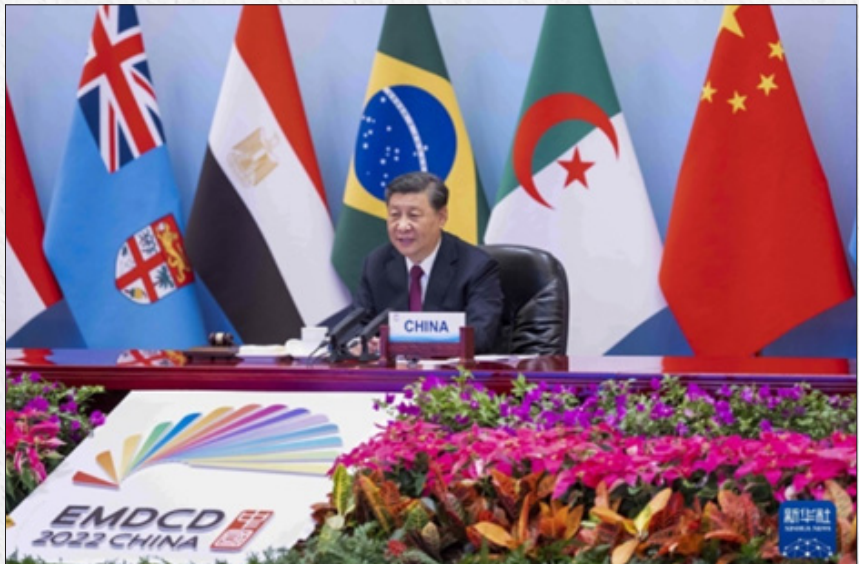
Që nga tetori 2023, 150+ vende dhe 30 organizata globale kishin nënshkruar marrëveshje bashkëpunimi me BRI. BRI përfrohet dhe mbështet në mënyrë strategjike iniciativat zhvillimore rajonale dhe shumëpalëshe, të tilla si Agjenda e OKB-së 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm, Pikëpamja e ASEAN për Indo-Paqësorin, Agjenda e Bashkimit Afrikan 2063 dhe Strategjia e Bashkimit Evropian për Lidhjen e Evropës dhe Azisë.

Në dekadën e ardhshme, Kina po tregon një ndryshim në drejtimin e BRI-së, duke u larguar nga një theks parësor në investimet e vështira në infrastrukturë drejt investimeve më të gjelbra dhe digjitale. Më 24 nëntor 2023, Kina publikoi një dokument politikash që përshkruan vizionin dhe planin e veprimit të BRI për dekadën e ardhshme. Plani përqendrohet në zhvillimin e gjelbër dhe digjital, me gjashtë drejtime kyçe: koordinimin e politikave, lidhjen e infrastrukturës, tregtinë e papenguar, integrimin financiar, lidhjet mes njerëzve dhe bashkëpunimin në fusha të reja.

Iniciativa për Zhvillim Global (GDI)

Presidenti kinez Xi Jinping mban fjalim në Dialogun e Nivelit të Lartë mbi Zhvillimin Global, Pekin, 2021/Xinhua

Propozuar nga Xi në sesionin e 76-të të Asamblesë së Përgjithshme të OKB-së më 21 shtator 2021, Iniciativa për Zhvillim Global (GDI) përfaqëson shtyllën e dytë të vizionit të Kinës për krijimin e një të ardhmeje të përbashkët globalisht. Në parim, qëllimi kryesor i GDI është të

Presidenti kinez Xi Jinping bën thirrje për më shumë përpjekje për paqen dhe zhvillimin rajonal e botëror, Lima, Peru, nëntor 2024/Xinhua

përshejtojnë zbatimin e Agjendës së OKB-së 2030 për Zhvillim të Qëndrueshëm (Agjenda 2030) dhe të nxisë një zhvillim global më të fuqishëm, më të gjelbër, të koordinuar dhe të balancuar.

Duke qëndruar i përkushtuar ndaj një qasjeje të përqendruar te njerëzit, zhvillimit të drejtuar

nga inovacioni dhe veprimeve të orientuara drejt rezultateve, GDI, sipas Xi, do të vendosë shumë "theks në adresimin e zhvillimit të pabalancuar dhe joadekuat midis dhe brenda vendeve". Për të përshpejtuar zbatimin e Agjendës 2030 dhe për të ndërtuar një të ardhme të përbashkët globalisht, GDI fokusohet në tetë (8) fusha prioritare të bashkëpunimit: zbutja e varfërisë, siguria ushqimore, reagimi dhe vaksinat ndaj COVID-19, financimi i zhvillimit, ndryshimi i klimës dhe zhvillimi i gjelbër, industrializimi, ekonomia digjitale dhe lidhja. Duke qenë se këto sfida janë të përhapura në botën në zhvillim, GDI synon të konsolidojë agjendën e bashkëpunimit për zhvillim të Kinës dhe të forcojë rolin e saj si një partner zhvillimi në Jugun Global.

Në një demonstrim të përkushtimit, Xi, në shpalljen e GDI-së, premtoi 3 miliardë dollarë ndihmë ndërkombëtare për të mbështetur vendet në zhvillim gjatë tre viteve të ardhshme për

Një nga gurët themelorë të politikës së jashtme të Kinës është përkushtimi i saj për të promovuar rritjen ekonomike globale. Në vitin 2024, ekonomia kineze vazhdoi të jetë një nga shtyllat kryesore të rritjes, duke kontribuar në një të tretën e rritjes ekonomike të botës. Kjo ka ndihmuar në përmirësimin e standardit të jetesës në shumë vende, veçanërisht në ato në zhvillim.

Paqeruajtës kinezë dekorohen me stemë nderi në Mali, 2016/VCG

të ndihmuar në promovimin e rimëkëmbjes ekonomike dhe sociale. Në kuadër të GDI, Kina priti Dialogun e Nivelit të Lartë për Zhvillimin Global në qershor 2022 dhe prezantoi masat për zbatimin e GDI. Këto masa përfshijnë krijimin e Fondit të Zhvillimit Global dhe Bashkëpunimit Jug-Jug prej 4 miliardë dollarësh, fillimin e Fazës III të Fondit të Mirëbesimit të Bashkëpunimit Jug-Jug Kinë-FAO dhe rritjen e mbështetjes për Fondin e Paqes dhe Zhvillimit Kinë-OKB. Aktualisht, GDI ka marrë mbështetje nga mbi 100 vende dhe organizata ndërkombëtare, me më shumë se 70 vende që marrin pjesë aktivisht në Grupin e Miqve të GDI-së të krijuar në OKB.

Iniciativa Globale e Sigurisë (GSI)

Xi prezantoi idenë e Inicativës Globale të Sigurisë (GSI) në Forumin Boao për Azinë në prill 2022. GSI synon të adresojë sfidat globale të sigurisë dhe të

promovojë paqen dhe stabilitetin duke vënë theksin në partneritetin, bashkëpunimin dhe dialogun ndërkombëtar. Sipas Xi, "siguria është një parakusht për zhvillim". Prandaj, bota duhet të mbajë një vizion të përbashkët, gjithëpërfshirës, bashkëpunues dhe të qëndrueshëm të sigurisë. Kjo kërkon të punojmë së bashku për të ruajtur paqen dhe sigurinë globale, respektimin e sovranitetit të të gjitha kombeve, respektimin e parimeve të Kartës së OKB-së, refuzimin e të menduarit të Luftës së Ftohtë, kundërshtimin e unilateralizmit, shmangien e politikës në grup dhe konfrontimit të bllokut, dhe adresimin e shqetësimeve legjitime të sigurisë së të gjithëve duke refuzuar ndjekja e sigurisë së dikujt në kurriz të të tjerëve.

Në shtjellimin e konceptit të GSI, Dokumenti Koncept GSI u botua nga ministria e jashtme kineze në shkurt 2023. Dokumenti përshkruan gjashtë parime

thelbësore dhe 20 fusha prioritare për bashkëpunimin brenda kornizës GSI, duke theksuar sigurinë e përbashkët, hapjen, gjithëpërfshirjen dhe praktike bashkëpunimi. Gjashtë parimet përfshijnë një angazhim për: (1) sigurinë e përbashkët, gjithëpërfshirëse, bashkëpunuese dhe të qëndrueshme; (2) respektimi i sovranitetit dhe integritetit territorial; (3) respektimi i qëllimeve dhe parimeve të Kartës së OKB-së; (4) adresimi i shqetësimeve legjitime të sigurisë; (5) zgjidhjen paqësore të dallimeve përmes dialogut; dhe (6) ruajtjen e sigurisë në fushat tradicionale dhe jotradicionale. 20 prioritetet e bashkëpunimit përfshijnë çështjet tradicionale të sigurisë si zgjidhjet politike, ruajtjen e paqes, përhapjen bërthamore, terrorizmin, krimin transnacional, trafikun e drogës dhe kontrollin e armëve. Ai trajton gjithashtu shqetësimet jo-tradicionale të sigurisë si ndryshimet klimatike,

14 fraksione palestineze firmosin Deklaratën e Pekinit për bashkim, korrik 2024/Foto nga MPJ

siguria kibernetike, biosiguria, hapësira e jashtme, inteligjenca artificiale, fatkeqësitë natyrore dhe shëndeti publik.

Edhe pse në ditët e para, GSI ka arritur njëfarë suksesi. Korniza e saj është përdorur në mënyrë efektive në Lindjen e Mesme për të lehtësuar një marrëveshje midis kundërshtarëve historikë Iranit dhe Arabisë Saudite, duke rivendosur marrëdhëniet diplomatike në mars 2023. Për krizat e tjera globale të vazhdueshme, Kina ka propozuar kuadrin GSI për një zgjidhje politike në Rusi-Ukrainë dhe krizat izraeli-

to-paltestineze, duke përshkruar pozicionin e saj ndaj Ukrainës dhe duke kërkuar hapa praktikë për një zgjidhje me dy shtete të konfliktit izraelito-paltestinez.

Iniciativa e Qytetërimit Global (GCI)

Më 15 mars 2023, Xi propozoi Inicativën e Qytetërimit Global (GCI) gjatë dialogut të Partisë Komuniste Kineze në Takimin e Nivelit të Lartë të Partive Politike Botërore. Si iniciativa e fundit, GCI mbron respektin për diversitetin e qytetërimeve, vlerat e përbashkëta të njerëzimit, rëndësinë e trashëgimisë dhe inovacionit të qytetërimeve, si dhe shkëmbimet kulturore dhe mësimin e ndërsjellë midis qytetërimeve. Qëllimi kryesor i GCI është të frymëzojë krijimin e një komuniteti global me një të ardhme të përbashkët.

Duke shfrytëzuar historinë e gjerë të një qytetërimi të Kinës që përfshin mbi 5000 vjet, GCI kërkon të promovojë tolerancën, bashkëjetesën, bashkëpunimin, shkëmbimin kulturor dhe mësimin e ndërsjellë midis qytetërimeve të ndryshme. Në linjë me iniciativat e tjera globale, GCI synon të nxisë ndërlidhjen e kombeve, duke lehtësuar

bashkëpunimin më të madh në trajtimin e sfidave të përbashkëta dhe promovimin e zhvillimit njerëzor.

Të gjitha këto iniciativa dëshmojnë angazhimin serioz dhe të vërtetë të Kinës si ndërmjetës për paqen globale dhe për ndërtimin e një komuniteti me fate të përbashkët për njerëzimin.

Roli i Kinës në botë, duke u bazuar në angazhimin e saj ekonomik dhe diplomatik, është i padiskutueshëm. Ky angazhim është i shtrirë në shumë drejtime dhe ka një ndikim të thellë dhe gjithnjë e më të madh në sistemin ndërkombëtar. Kina ka një përgjegjësi globale që buron nga fuqia e saj në ekonominë botërore, fuqia politike dhe diplomacia që ajo po zhvillon, si dhe përpjekjet për të formuar një "komunitet me fat të përbashkët", duke kërkuar që të kontribuojë për një botë më të drejtë dhe të qëndrueshme.

Ky vizion thekson lidhjen e të gjitha kombeve dhe domosdoshmërinë e bashkëpunimit global për të adresuar sfidat e përbashkëta. Është një vizion që nuk duhet paragjykuar për origjinën e tij, por duhet përqaftuar dhe çuar përpara, për të siguruar një bashkëjetesë në paqe dhe harmoni.

Roli i Kinës në botë, duke u bazuar në angazhimin e saj ekonomik dhe diplomatik, është i padiskutueshëm. Ky angazhim është i shtrirë në shumë drejtime dhe ka një ndikim të thellë dhe gjithnjë e më të madh në sistemin ndërkombëtar. Kina ka një përgjegjësi globale që buron nga fuqia e saj në ekonominë botërore, fuqia politike dhe diplomacia që ajo po zhvillon, si dhe përpjekjet për të formuar një "komunitet me fat të përbashkët", duke kërkuar që të kontribuojë për një botë më të drejtë dhe të qëndrueshme.

Të nderuar lexues dhe ndjekës të **Argumentum.al**,

Që nga viti 2022, **Argumentum.al** vjen gjithashtu edhe në versionin e një Reviste të përmuajshme politike-diplomatike, e cila është e disponueshme për t'u shfletuar online.

Ky botim mujor ofron një përmbledhje të qartë të ngjarjeve dhe zhvillimeve më të rëndësishme, si në nivel vendi, ashtu edhe në rajon e botë. Gjithashtu, revista ofron analiza dhe opinione të thelluara mbi ngjarjet kryesore që kanë ndodhur gjatë muajit.

Duke falënderuar secilin prej jush për vëmendjen dhe besimin ndaj medias tonë, ju premtojmë që do të vijojmë të sjellim për ju analizat objektive mbi zhvillimet kryesore në Vend, Rajon, Europë dhe në Botë. **Argumentum.al** përpiqet të jetë burim autoritar i gazetarisë me analiza dhe komente mbi marrëdhëniet ndërkombëtare, politikën botërore dhe një gamë të gjerë çështjesh me rëndësi globale duke sjelle materiale ekskluzive. Kjo falë edhe kontributit të disa prej emrave të njohur të politikës dhe publicistikës shqiptare dhe bashkëpunorëve të tjerë vendas dhe të huaj.

Në të njëjtën kohë **Argumentum.al** është e hapur për komente e mendime të lexueseve të saj. Lexoni falas mbi çështjet e brendshme dhe ndërkombëtare në revisten **Argumentum.al** në shqip dhe anglisht!

“Argumentum”, një proces intelektual ...

Marjana DODA

Kryeredaktore

© 2024 Argumentum. Të gjitha të drejtat e rezervuara.
Revista “Argumentum” nuk mund të riprodhohet
në asnjë formë pa lejen me shkrim të botuesit.

Adresa: Njësia bashkiake nr. 5, Rruga "Abdyl Frasheri", Ndërtesa 8, Tiranë, Shqipëri

Tel: +355 (0) 68 82 01 720

Email: redaksia.argumentum@gmail.com,

NUIS/NIPT: L91415033Q

...

Twiter : [Argumentum_al](#)

Facebook: [argumentum.al](#)

Instagram: [argumentumnews](#)

© Argumentum. All rights reserved